

ב"ה

[תיק 1287842/3](#)**בבית הדין הרבני האזורי טבריה**

לפני כבוד הדיינים:

הרב חיים בזק – אב"ד, הרב שלמה שושן, הרב איתן זן בר

התובעת: פלוגית (ע"י ב"כ עו"ד רומי קנבל ועו"ד יונתן אליאס)
נגד
הנתבע: פלוגי (ע"י ב"כ טו"ר יהודה אבלס)

הנדון: התחייב בהסכם ממון פיצוי במקרה פירוד ולאחר שהאשה התגיירה התחייב כתובה

פסק דין

בפני ביה"ד תביעת האשה לכתובתה.

הצדדים חיו יחד בנישואין אזרחיים, כשהאיש יהודי והאשה גויה, וב 2010, חתמו על הסכם ממון.

לאחר חתימת הסכם ממון, התגיירה האשה ובשנת 2016 נישאה לאיש כדמו"י בחופה וקידושין, אז התחייב האיש בחיוב כתובתה בסכום 260,000 ש"ח.

בתאריך 26.10.2017 הגישה האשה בבימ"ש כתב תביעה לביטול הסכם ממון.

הבעל מצידו ביקש לממש את הסכם הממון ביניהם והודיע לאישה בתאריך 6.11.2017 הודעת פירוד.

לאחר מכן הגישה האשה בקשה לצו הגנה, הראשונה בתאריך 7.12.2017.

הבעל עזב את מקום מגורי הצדדים בחודש דצמבר 2017.

התביעה לביטול הסכם הממון נדחתה ע"י בית המשפט בתאריך 19.7.2020.

לאחר קביעת ביה"ד כי גיורה של האשה עומד בתוקפו, הצדדים הגישו את סיכומיהם בתביעת הכתובה.

להלן תמצית טענות התובעת:

- א. הוצגה כתובה בסך מאתיים ושישים אלף ש"ח ועוד מאה זוזים.
- ב. הוצג הסכם ממון שקבל אישור בית המשפט, בטרם גירות האשה, עיקריו: אין איחוד רכושי, כל אחד בעלים על רכוש הרשום על שמו, הכנסות האשה שייכות לה בלבד, כנ"ל הכנסות הבעל, במקרה פירוד יפצה הבעל (הנשוי לאישה באופן אזרחי) על כל שנת נישואין בסך 50,000 ש"ח.
- ג. לאישה מגיעה כתובתה בשל בגידות הנתבע בה עם שתי נשים, בשל יחסו המשפיל, אלימות פיזית, כלכלית ומילולית, טרם גירותה היה נוטש אותה מפעם לפעם.

- ד. הבעל יזם את הגירושין, האישה התנגדה אך הדבר נכפה עליה, היא אהבה את הנתבעת אהבת נפש, אך הוא גמל לה רעה תחת טובה.
- ה. הבעל דאז קשר את צינוריות הזרע ללא עדכון האישה, ואע"פ שלא היה אסור עליה בשל היותה גיורת, יש בכך מעשה רמאות חמור המצדיק תשלום כתובה ופיצויים לאישה.
- ו. הנתבע נהג בהפכפכנות ונכלוליות, לא היסס מלשקר בפני ביה"ד והחליף את טענותיו תדיר.
- ז. התובעת מכחישה שנקטה איזו אלימות כלפי הנתבע או אימו.
- ח. צורף גיליונו הפלילי של הנתבע וממנו עולה כי מדובר באדם כוחני ואלים.
- ט. מר ג' העיד בפני ביה"ד כי הנתבע קיים קשר אינטימי עם בת זוגו והיא אינה מטפלת רגשית כפי שטען הנתבע בנותנו נימוקים לקשר בינו לבינה.
- י. מצינת כי מנהג קדום בבתי הדין במדינת ישראל לתת כתובה ופיצויי כתובה כאשר נראה הדבר הגון וישר לעשותו, כמו כן מובאת דעת הגרי"ש אלישיב לחייב בפיצויי כתובה כדי להביא את האישה להסכמה לגט.
- יא. אין מקום לקבל את טענת הנתבע כי מגיעים לו מעשי ידי התובעת וכן לא הוכח מאומה באשר להתנהלות התובעת עם גברים אחרים במהלך הנישואין.
- יב. הסכם הממון קדם לכתובה ואין בו כל התייחסות לכתובה, מאידך יש בו התייחסות למעשי ידי האישה. הנתבע ע"פ ההסכם שילם לתובעת את משכורתה לחשבון בנק על שמה, ובזה הוא גילה בדעתו שהוא מוותר על מעשי ידיה.
- יג. מביאים פסקי בתי הדין שמקיימים הסכמי ממון למרות שיש בהם ויתור על זכויות המגיעות מדין תורה.
- יד. לא הוכחה טענת הנתבע לבגידת התובעת.
- טו. לסיכום: יש לשלם לתובעת 260,000 ש"ח דמי כתובתה, 500,000 ש"ח פיצויים, וכן סעדים נוספים שביה"ד סבור לתת לה.
- טז. הגיעה כתב השלמות מטו"ר הרב ש', כדלהלן:
- צו ההגנה לא היה לריק ואין בבקשות האישה בבחינת האשמות שווא, אדרבא ניתן צו למניעת הטרדה מאיימת, הבעל לא שב לביתו לאחר תום הצו, אלא ביכר לגור במקום אחר, האישה הייתה מטופלת במרכז לאלימות במשפחה.
- הבעל הוא זה שהגיש תלונת שווא על האישה בתאריך 23.9.2017 בטיעון כאילו האישה נטלה ממנו את מכשיר הסלולר.
- הבעל במהלך חייו התנהג באלימות כלפי גורמים שונים, למרות זאת סברה האישה לתבוע שלום בית אלמלי הגיש הבעל תביעת גירושין, הגשת הבקשה לביטול הסכם הממון הייתה מתוך תחושה שהבעל נוהג בה כבנייר, משתמש וזורק, ע"י שותפות מלאה סברה כי יתייחס אליה בכבוד ובזהירות, מכיוון שאין בהסכם הממון סעיף מפורש המבטל את הכתובה הרי שחיובי הכתובה שרירים, הסכם הממון הוא כחווה שכירות בעלמא ואין כאן כפל חיובים.

להלן תמצית טענות הנתבע:

- א. התובעת יזמה את הפירוד ע"י תלונות שווא למשטרה - שתיים כנגד הבעל, אחת כנגד הבעל בעילה כי הכה את ג', ושתיים כנגד אם הבעל, בית המשפט קבע כי לא הוצדקה

- הבקשה לצו הגנה, הוגשו שתי בקשות בגין צו הגנה ושתייהן נדחו ע"י בית המשפט, צו ההגנה הראשון היה בתקופת הנישואין האזרחיים ואחד לאחר הגירור.
- ב. התובעת בסיכומיה לא התייחסה לתלונות השווא ובזה גילתה את הסכמתה לטיעון זה.
- ג. התובעת נהגה להקליט את כל דברי הנתבע ולכן לא היה אפשר לו לדור בצוותא, שכן היא ניסתה להוציא ממנו כספים בהסתמך על פליטות פה אקראיות.
- ד. מצורפים פסקי דין שבגין תלונות שווא אין צריך התראה.
- ה. בהגשת תביעות רבות בבית המשפט גילתה האישה בדעתה כי היא קצה בחיי הנישואין ובשלה בא הפירוד.
- ו. הוצג פסק דין הקובע כי כאשר מערכת היחסים הרוסה באופן יסודי אין מקום לקבוע כי פותח תיק הגירושין הוא זה שיזם אותם.
- ז. האישה הגישה בקשה לחזור לשם משפחת נעוריה טרם הגשת תביעת הגירושין של הבעל דאז.
- ח. התובעת הצהירה כי אם הסכם הגירושין תקף אין טעם בחיי נישואין.
- ט. הטענות בדבר הבגידה עם הגב' א' היו לפני הנישואין כדמו"י, היא לא טענה, הן בבית המשפט והן בביה"ד שהבגידה היא עילת הגירושין, וגם לטענתה הבגידה השנייה נודעה לה לאחר הפרידה.
- י. קשרים של בעל עם אישה זרה לאחר הפירוד, אינם מחייבים בכתובה, כך מופיע בפסקים רבים אחד מהם של ב"ד זה.
- יא. התמלולים אשר מוכיחים את בגידת הבעל אינם מגובים בהקלטות והם ערוכים ואינם ראייה כלל.
- יב. הטענות בדבר ניתוק צינורות הזרע אין להן על מה להתבסס, כיוון שהנישואין כדמו"י היו שעה שהאישה בת למעלה מ 42 שנים.
- יג. האב מחויב במזונות קטינים בסך 6,000 ש"ח למרות שהם אינם מתייחסים אחריו, ולמרות כי מדובר במשמורת משותפת, ולכן יש לקזז סכומים אלו מתביעת הכתובה.
- יד. תביעת הפיצויים בגין הסכם הממון בסך 550,000 ש"ח היא כפילות לתביעת הכתובה, ואין מקום לחייבו בשני הסכומים.
- טו. כיוון שהאישה טענה בבית המשפט שאין תוקף להסכם הממון, הרי שאין לחייב את הבעל על פי ההלכה בפיצויים הללו, וכיוון שיתכן ויגבו שלא כדין אין לחייבו בנוסף בכתובה.
- טז. הבעל זכאי למעשי ידיה ובכלל זה לזכויות הפנסיה שלה.
- יז. הסכם הממון יפה לתקופת הנישואין האזרחיים, משעה שחתמו על הכתובה בטל ההסכם הממון וחל חיוב הכתובה בנישואין כדמו"י.
- יח. אין מועילה הסתלקות שעה שהצדדים לא היו נשואים כדמו"י, ואף האישה לא הייתה יהודייה.
- יט. בהסכם הממון אין ויתור על מעשה ידיה.
- כ. אם התחייבות האישה לנכסי מלוג אינה בתוקף, כנגד זה אין האיש חייב בתוספת כתובה.
- כא. בפסק הדין של הרב לוז נקבע כי במידה ויש הסכם שבו מצוין כי אין מעבר להסכם תביעה כלשהיא, אין להוציא מהבעל את תשלום הכתובה מדין ספק.

כב. טענות נוספות המבטלות את חיוב הכתובה: כפל לשון, כל שינוי מההסכם מצריך אישור בית המשפט.

כג. הגיע כתב תגובה לתוספת שהציגה התובעת:
מתנגדים לכל תוספת תגובה מפני שמדובר בכתב תביעה חדש.
בכתב זה אין התייחסות לתלונות האשה במשטרה.
צווי הגנה שאינם מוצדקים וניסיון מניפולטיבי להקליט את הבעל כאשר עשה ניסיון להגיע להבנות עם האשה.
האשה מסתירה כי ניהלה משפט ארוך לביטול הסכם ממון בטענות קלושות שתוצאתו הייתה הוצאות משפט בסך 30,000 ש"ח שהושתו על האשה.
הסכם הממון נועד להבטיח את רכוש שני הצדדים ולא רק של צד אחד.
האשה סתרה עצמה בטענות על אלימות, בדתה עבר פלילי לבעל.
טענות הבגידה הן לאחר הפירוד.

החלטה

ראשית נבוא לבירור אם יש חיוב כתובה, ולאחר מכן נעיין בטענות כי יש לקזז מהם התחייבויות של האשה כלפי האיש בכתובה, וכן האם יש תוקף להסכם הממון שנחתם בין הצדדים במקביל לכתובה או שמא אחד מהם בטל.

א. חיוב כתובה

מכתב התביעה של הנתבע בתיק עולה כי סדר הדברים היה כדלהלן:

בתאריך 26.10.2017 הגישה האשה דאז כתב תביעה לביטול הסכם ממון כדי לחלוק ברכוש שצבר הבעל במהלך נישואיהם. לאור הגשת התביעה סבר הבעל כי האשה הגדישה את הסאה והוא הוציא לפועל את הסכם הממון ביניהם והודיע לאשה באמצעות באת כוחה הודעת פירוד, בתאריך 6.11.2017.

הנתבע טוען שהיה זה בעקבות צווי ההגנה שהפעילה כנגדו ללא עוול בכפו, אך מכתב התביעה עולה כי הבקשה הראשונה לצו הגנה הייתה בתאריך 7.12.2017, קרי לאחר הודעת הבעל על פירוד והעילה המרכזית לבקשת הבעל לפירוד וגירושין היא התביעה לביטול הסכם ממון, הא ותו לא.

כמו כן הוגשה בקשה לצווי הגנה באוגוסט 2019.

בית המשפט סבר שאין עילה לצווי ההגנה וביטלם.

לאור התנהגות האשה עזב הבעל בחודש דצמבר 2017 את מקום מגורי הצדדים.

התביעה לביטול הסכם הממון נדחתה ע"י בית המשפט בתאריך 19.7.2020.

האשה הגישה בקשה למזונות קטינים ומשמורת בפני בית המשפט.

האשה שינתה את שמה לשם נעוריה בשנת 2020.

בדיון שהתקיים בתאריך 11.3.2021 נטען כדלהלן:

"ביה"ד: מי עזב את הבית?

הבעל: אני עזבתי בלית ברירה, היא הגישה נגדי תלונות שווא בכל תחנה אפשרית. ברגע שראו שהיא מגישה תלונות שווא אז היא עברה לתחנה אחרת.

ביה"ד: היו נגדך צווי הרחקה?

הבעל: כן, אבל כולם התבטלו.

ביה"ד: היום יש צו?

הבעל: לא.

ביה"ד: אז למה אתה לא חוזר?

הבעל: אני לא יכול להתקרב לבית, מאז שהכרתי אותה היא מקליטה אותי, שהגענו להסכם הממון היא הציגה עשרות עמודים של תמלול, וגם ערכה אותם.

ביה"ד: התחתנתם כי כנראה היה בינכם טוב.

הבעל: היו לנו שני ילדים, היה לי חשוב שהם יהיו יהודים, עשינו תהליך גיור ביחד במשך שנה. לפני החתונה היינו ביחסים טובים, מיום למחרת החתונה היא התהפכה. אני יכול להראות לכם איך מתנהגת אישה אחרי גיור, בכל הרשתות החברתיות, חצי ערומה, במועדונים. החלטנו שהיא יוצאת ללמוד ותוזרת כל ערב, אחרי זה היא אמרה שהיא רוצה לישון בת"א אצל אחותה, אחר כך שאני לא יודע איפה היא ישנה, היא רצתה לצאת עם חברה שלה 5 פעמים בשנה לסקי בחו"ל. אחרי זה שהיא הסכימה לא להקליט ישבנו לדבר, ואז ראיתי שהיא מקליטה אותי, אמרתי לה שהיא מקליטה אותי היא לקחה את הטלפון וברחה. היא אמרה שהעו"ד שלה ידבר איתי. היא פתחה תיק ייש"ס בטענה שהיא רוצה למכור את הרכב, אמרתי שאני לא יודע מה זה ומוכן לחתום שאני לא מוכר את הרכב, היה לה גם תנאי שאני אבטל את הסכם הממון.

ביה"ד: מתי היה הסכם הממון?

הבעל: 2010.

ביה"ד: הקלטה היה לפני או אחרי הגיור?

הבעל: אחרי הגיור, היה גיור התחתנו מאז זה התחיל להתדרדר.

ביה"ד: התיק היה בשביל שלא תמכור את הרכב.

הבעל: זה היה קשקוש, הכול כבר היה מוכן, היא רצתה להשיג הקלטה לבטל את ההסכם. מעניין אותה רק כסף.

ביה"ד: ממתי אתה לא בבית?

הבעל: 08/17, היא הביאה גברים אליי לבית, היא מסתובבת עם גרושות, היא גרה בתל אביב, אני גר בא', אני חי ביחידת דיור והיא בבית שלי. היא אישה עשירה מאוד, יש לה בית בנתניה, יש לה חנויות מעניין אותה רק כסף.

ביה"ד: למה נפרדתם? למה הגשת תלונה?

האישה: המערכת יחסים שלנו תמיד ידעה עליות וירידות, י' (הבעל) מתחמם ובועם הוא אומר תיקחי את הדברים ותעזבי את הבית, הוא נוהג לקחת כרטיס טיסה לחו"ל ואומר תעזבי את הבית. יום בהיר אחד קיבלתי מסמכים לדלת שאומרים לי לעזוב, אני בהיריון מתקדם עם תינוק בן שנה, אכלתי חצי שנה אצל השכנה כי הוא לא נתן לי כלום. אהבתי אותו בכל מאודי. הוא כל הזמן החזיר אותי אצלו.

ביה"ד: מה קרה שהגשת תלונה?

האישה: הוא הראשון שהזמין משטרה, אני לא מסוגלת להרים יד, גם שהוא אומר שהרמתי יד על אמא שלו זה שקר. י' (הבעל) רדף אחרי ותפס אותי בחוזקה ורצתי לשכנים. הוא הזמין משטרה מיד לקחתי את הילדים ורצתי לשכנים שלא יראו. אני מעולם לא הזמנתי משטרה.

ביה"ד: אף פעם?

האישה: אף פעם, אני ידעתי שהוא זועם וביקשתי מהשוטרים שירחיקו אותו עד שיעבור זעם. היה לו גם נזק. הוא אמר שפרצתי למחסן שלנו, נכנסתי לקחת רדיאטור לילדים שלנו.

ביה"ד: אחרי הגיור לא הקלטת אותו?

האישה: לא.

ביה"ד: הוא ביקש ממך לחזור?

האישה: לא.

ביה"ד: ואת ביקשת ממנו?

האישה: אנחנו מתכתבים בקשר לילדים, חצי שנה ראשונה גרנו באותו בית. הוא גר מולי באותה נחלה.

ביה"ד: מאז הפירוד דובר על שלום בית?

האישה: היה לנו בהתחלה את היח"ס: דובר יותר על כספים מצידו בלבד.

ביה"ד: האם את מעוניינת שהוא יחזור או לסיים את העניין?

האישה: אנחנו כבר 3.5 בנפרד, אני לא הייתי עם גבר, אני שומרת את עצמי. אני רוצה לשמור על הזכויות שלי מול ביה"ד, הבאתי ילדים בגיל מאוחר. נודע לי שהוא עשה ניתוח לא להביא עוד ילדים והוא לא אמר לי. אני רציתי עוד משפחה והוא הבטיח.

ב"כ הבעל: בתביעת הכתובה היא אומרת שהוא הונה אותה בנושא הסירוס, התעלל בה נפשית וכלכלית.

ביה"ד: הוא עבר הליך סירוס?

ב"כ הבעל: בידיעתה ובהסכמתה.

ב"כ האישה: לא, בוא נראה מי היה איתו בבי"ח.

ב"כ האישה: זה סירוס.

ב"כ הבעל: זו זכותו וזה גופו. עותרת האישה ברוב חוצפתה לחייב אותו בכתובה ובפיצוי גירושין, מתי תתברר התביעה עוד 6 שנים, אני מבקשת מביה"ד לא גרום לשיהוי הדין ולתת לנו עוד פסק זמן. למה הוא לא הגיש את התביעה קודם, אני יסביר. הוא הגיש את התביעה לאחר שתביעת הסכם הממון נדחתה ונקבעה לא אמינה. האישה לא יכלה להסכים עם רוע הגזירה ולכן עתרה לבימ"ש מחוזי שדחה את הערעור וקבע שהסכם הממון בתוקף, לכן שהבנו שיש מעשה עשוי הוא הגיע לכאן בידיים נקיות. האם היא זכאית לכתובה, פיצוי גירושין וזכאית לפיצוי בהסכם הממון, זה יתברר. היא כתבה אמירה אחת ברורה, אנחנו רוצים כסף זה פיצוי גירושין, לאור התביעות שעולות מכתב התביעה לכתובה אין מקום לשלום בית. אי אפשר לקבל את הדברים האלו, הדברים לא עולים בקנה אחד. אנחנו מבקשים למחוק את בקשתה לשלום בית שסותרת את תביעת הכתובה. אנחנו מבקשים לקבל את תביעת הגירושין לסדר גט היום והכל ידון לאחר סידור הגט."

באשר לצווי ההגנה נטען בדיון בתאריך 16.6.2021, כדלהלן:

ש. כמה פעמים הגשת תלונה במשטרה נגד הבעל.

ת. לאחר שהוא הזמין לי משטרה ותקף אותי.

ש. שאלתי כמה.

ת. שהוא הרים עלי יד, לפי מה שזכור לי פעמיים.

ש. את אומרת בפרוטוקול שורה 81, אף פעם לא הזמנתי לו משטרה, אחר כך את אומרת פעם אחת.

ת. יש הבדל ללכת למשטרה להגיד שהוא תקף אותי.

ש. האם הגשת נגדו צו הרחקה.

ת. כן.

ש. כמה פעמים.

ת. פעם אחת.

ש. אז יש תלונה אחת.

ת. יש תלונה על האופנוע.

ש. כמה פעמים.

ביה"ד: היא ענתה פעמיים, אתה מבלבל אותה וזה לא בסדר.

ש. האם הגשת תלונות נגד אמא שלו.

ת. כן.

ש. כמה פעמים.

ת. פעמים.

ש. בעקבות מה הגשת תלונה נגד בעלך ומתי זה קרה.

ת. 2018, הוא בא נכנס לבית לקח את המפתחות של הרכב שלי, הוא רדף אחרי תפס אותי בחוזקה והלכתי לשכנים, הוא הזמין לי משטרה.

ש. עד 2017 לא הייתה אלימות.

ת. הייתה אלימות מכל סוג.

ש. מתי הייתה אלימות בפעם ראשונה.

ת. שגרנו בתל אביב.

ש. 2012-2013.

ת. לא יודעת.

ש. את רואה שיש בעל אלים ומתחתנת איתו כדמו"י.

ת. אהבתי אותי, נתתי את כל כולי לגבר שלי.

ש. האם לבעל שלך יש עבר פלילי.

ת. עד מה שאני יודעת כן.

ש. האם את יודעת מה בימ"ש אמר על התיקים.

ש. איומים, שימוש בנשק חם.

ש. את יודעת מה קרה לתיקים שהתנהלו במשטרת ישראל.

ת. לא יודעת.

ש. תקראי לביה"ד למה נסגר התיק שפתחת.

ת. לא יודעת על מה.

ב"כ הבעל: נסגר אין אשמה פנימית ואין ראיות.

האיש: לא כתוב על מה, הוא לא שואל שאלה.

ב"כ הבעל: כתוב תקיפת סתם.

ת. הם לא היו שם וביקשתי שיבדקו את המצלמות והוא לקח את ה-DVR.

ב"כ האיש: זה לא נמצאו ראיות מספיקות, זו הטעיה מכוונת של ביה"ד זה חמור מאוד מה שהוא עשה.

ש. האם הגשת לבימ"ש צו הגנה.

ת. כן.

ש. כמה פעמים הגשת צו הגנה.

ת. פעם אחת.

ש. רק פעם אחת.

ת. מולו, כן.

ש. מה את רואה פה בבימ"ש בקריית שמונה, כנגד מי רשום.

ת. י', זה היה לאחר שקיבלתי את הצו הרחקה מהמשטרה, הלכתי לבימ"ש להגיש צו הרחקה.

ש. 21/12/17, את רואה כאן עוד בקשה לצו הגנה שהגשת בבימ"ש בנצרת.

ת. זה לא צו הגנה, זה מול שופט תורן זה היה מאחר והוא הפנה את המצלמות אל הבית שלי. ביקשתי שיסיר את המצלמות ממני, לא צו הגנה.

ביה"ד: אתם טוענים שזה צו הגנה.

ב"כ הבעל: זה טופס.

ביה"ד: מה התאריך של זה?

ב"כ הבעל: 8/8/19.

ש. היה עוד דיון בבימ"ש הטרדה, להרחיק משהו.

ת. אני לא עשיתי לו צו הגנה.

ש. וצו מניעת הטרדה.

ת. לאחר שמוציאים צו הגנה השופטת מזמנת את שני הצדדים, הגענו לטבריה והיא המירה את זה לצו הטרדה מאיימת.

ש. מה היה בעקבות הצו הגנה הראשון ב- 2017.

ת. הוא המיר את זה לצו הטרדה מאיימת. הוא היה צריך להסיר את כל המצלמות והוא לא הסיר. השופט אמר שהמצלמה תישאר רק על הברכה.

עולה כי יש לברר מהי החלטת בית המשפט ולברר האם לדעתם מדובר בהאשמת שווא, או שבחוסר ראיות מספקות או החלטה אחרת המאששת את טענת מי מהצדדים.

מעיון בנספחים שהציג הנתבע עולה כי הדיון בצו ההגנה התנהל בפני השופטת הגב' ורד רקאנטי רוסהר ובהחלטתה היא מציינת את הנקודות הבאות:

- א. לשון החוק מאשרת הוצאת צו הגנה במקרים בהם התלונה הייתה בסמוך לפעולה האלימה או המטרדה, דבר שלא נעשה בענייננו.
- ב. אין ספק כי האישה חשה מאוימת וכי היא ישנה בחדר נעול מרוב חששותיה, אך לא נטען כי הבעל מנסה לפרוץ את כפות המנעול.
- ג. העו"ס ממליצה על צו הרחקה הדדי.
- ד. כיוון שמתנהל בין הצדדים מאבק רכושי מר, וצו הגנה עשוי לתת תמריץ לאישה בתביעתה לשהייה וזיקה לנכס בא', יש להסתפק בצו מניעת הטרדה הדדי.
- ה. השופטת מאריכה רבות בצדדים לכאן ולכאן ושוקלת בזהירות את התועלת שבצו ההגנה ואת הנזק שהוא עלול לגרום ומכריעה בצו הגנה 'רזה' - קרי מניעת הטרדה.
- ו. צו ההגנה שניתן יש בו די כדי להזהיר את הבעל מהתנהגות מאיימת בעתיד.

אין בדבריה שלילת טענות האישה, וכל שכן שלא הוזכר ולו ברמז כי מדובר בתלונת שווא, ביחס לחששות ותלונות האישה היא מקבלת אותן, אלא שהיא טוענת שאין איום קונקרטי על חייה, אלא מדובר בחשש סובייקטיבי, ואף בחששות מובהקים שהתרחשו, מדובר בתקופה הקודמת לבקשת צו ההגנה, ואילו במועד שהתבקש לא התרחש איום חמור על שלומה של האישה, כמו כן עברו הפלילי של הבעל התרחש בנסיבות עסקיות ולא על רקע אלימות במשפחה. ללא ספק, לא עולה מדברי השופטת כי מדובר בתלונת שווא, ובפרט על רקע המלצת העו"ס, אלא בתלונה שניתן להסתפק ברף נמוך של הגנה, באזהרה ובצו מניעת הטרדה, ובשל הצורך שלא לתת סיוע מועדף בסכסוך הרכושי.

משכך לא הוכחה טענת הנתבע כי בבקשה לצו הגנה נשללה מהתובעת הזכות לתשלום הכתובה.

ויש להעיר, כי אכן הטענה מטעם הנתבע כי המשבר נגרם בעטייה של האישה, היא בעלת משקל ואין לדחותה בקנה של קש, שכן אם האישה יזמה את התביעה לבטל את הסכם הממון, הרי יש בכך עילה משמעותית להפרת שלום הבית מצידה, כי אכן ניהול משפטים עם בן הזוג מעידה יותר מכל על הרצון להתגרש.

ואולם, בכתב הסיכומים המשלים טוענת התובעת כי תביעה זו באה כדי לחזק את מעמדה במשפחה, שכן לתחושתה הבעל התייחס אליה כמוצר חד פעמי, שמשתמשים ומשליכים.

יתירה מכך, מעצם זה שהאישה הגישה במקביל גם בקשה לביטול הסכם ממון וגם משמורת ומזונות קטינים, ניתן להבין שעוד קודם לכן התערערו היחסים בין הצדדים, ושעה שהאישה ראתה כי היא עומדת וגבה אל הקיר במצבה הכלכלי, ולפי הרגשתה הסובייקטיבית, ממילא ניתן לומר שאע"פ שהגישה תביעות כספיות, אין בכך כדי להחשיב זאת כיוזמת גירושין, לא הוגשה כל בקשה לפתיחת תיק גירושין, אלא רק תביעות כלכליות שאנו מניחים שלאור המהמורות שהצדדים נקלעו להם הן לגיטימיות וסבירות, ואדרבא, לטענתה בזכותה לשיתוף כלכלי ייתכן והיה נמנע הליך הגירושין מהבנת ההשלכה הכלכלית של פירוד זה, היה גם רקע בעייתי לתביעה זו, היות והבעל נהג מפעם לפעם להטיח באישה כי עליה לעזוב וזכותה לתבוע פיצויים ותו לא, אמירות

אלו בוודאי הפיחו רוח קרב באישה שרצתה להחזיר לו מנה אפיים ולהוכיח את זכויותיה ברכוש ובוזה להבטיח לה יחס של כבוד, ולא תחושת פועל המחכה למוצא פיו של המעסיק כאשר חרב הפיטורין מונפת מעליו תדיר.

הבעל לא הוכיח מה קדם למה, תביעה לביטול הסכם ממון, או יחס שגרם לאישה לפקפק בהמשך הזוגיות ומתוך זה תבעה מה שתבעה.

באשר לעניין הסירוס, הגם שמדובר באיסור גמור, נימק הנתבע כי יש לו ילדים מהתובעת ומנישואין קודמים, והוא אינו מעוניין בהפתעות.

לא ברור לאיזו הפתעה הוא חושש, שכן אשתו הייתה בת יותר מארבעים בזמן זה, אם חשש ממנה מדוע לא שוחח עמה, ובפרט שאפשר לסכם על נטילת גלולות או התקן תוך רחמי שהם פעולות שאינן פולשניות, הפניה לכיוון סירוס כשיש פתרונות זמינים ונוחים מעידים כי הנתבע בגד בתובעת באופן סדיר ותדיר, וכדי להימנע מלהיות אב בעל כורחו, כדרך מה שטוענים שיש נשים שיולדות ילד לגבר אמיד ומתוך כך מתפרנסות שנים רבות בנטילת "דמי לא יחרץ" ומזונות מוגדלים.

בכך יש רגליים לדבר כי הנתבע היה רועה זונות, ומצטרפות לכך ראיות לכאורה שהוצגו ע"י בן זוגה של הגב' ק'.

התקיים דיון הוכחות בעניין הטענות לבגידה, בתאריך 27.10.2021, כדלהלן:

ש. תגידי לי בבקשה למה נפרדתם.

ת. הייתה תקופה קשה שהוא היה מתאכזר אליי בצורה מסוימת. הייתה שיחה שאנחנו נפרדים.

ש. שניכם החלטתם.

ת. דיברנו היה דין ודברים.

ש. זה בעקבות מריבה שהייתה בניהם.

ת. יש עליות ומורדות בין כל בני זוג, הייתה לו תקופה שאני לא יודעת להסביר את זה. הייתה לנו מריבה והוא אמר שזהו, אנחנו מתגרשים.

ש. את אומרת שהוא עזב אותך כי הייתה מריבה, מבחינתך היה אפשר להמשיך את חיי הנישואין, הייתה בעיה בגרוש.

ש. שאלתי אם הייתה בעיה עם י' (הבעל), לא טענת את עניין הבגידה.

ת. לפני שנפרדנו הוא אמר לי, את יודעת מה, ניסית להיכנס להיריון ולא תיכנס להיריון כי חתכתי את צינוריות הזרע.

ש. עדיין אחרי שאני מסביר לך את הבגידה, את עדיין לא מעלה את נושא הבגידה אלא אומרת שהייתה בעיה עם צינוריות הזרע.

ת. י' (הבעל) היה טס לחו"ל בלעדי, הוא היה ישן בים המלח בטענה שהוא בים המלח, הראו לי שהוא היה עם בחורות אחרות ויש את זה גם בכתובים.

ש. אבל זה לא גרם לפירוק הבית.

ת. הוא לקח אותי בשנים הכי יפות שלי וזרק אותי שהייתה לו מישהי אחרת.

ש. ממתי נודע לך שלטענתך י' (הבעל) בוגד.

ת. היה אייפד בבית שהיה מחובר לטלפון שלו. היו מס' פעמים לפני שהיינו נשואים כדמו"י ונודע לי גם לאחר שהוא עזב אותי, והבנתי מתי שהוא עזב.

- ש. נודע לך על זה לפני הנישואין כדמו"י.
- ת. אני אומרת לך שאני לא יודעת אם זה לפני, אבל אני יודעת מה ראיתי, דיברתי עם א' היא הייתה גרה בדימונה, היא אמרה לי שהיא תעשה איתו מה שהיא רוצה.
- ביה"ד: זה היה לפני שהוא עזב אותך.
- ת. הייתה תקופה שהוא עזב אותי חצי שנה.
- ש. כדמו"י או לא כדמו"י.
- ת. לא כדמו"י, השיחה לפני כדמו"י.
- ש. צירפת לתיק תיעוד של מסמכים בינו לבין אישה זרה, מתי הגיע אליך החומר הזה.
- ת. אני לא יודעת בדיוק.
- ש. בת כמה הייתה שהתחתנתם כדמו"י.
- ת. 2016.
- ש. היית בגיל 42.5.
- ש. זה פגע בך שאת מתחתנת עם גבר כדמו"י בגיל 42.5 האם הניתוח של הניתוק זרע, האם מפריע לך שיש לבעלך ניתוק זרע.
- ת. מה זה קשור, היינו נשואים לפני כן, הבאנו שני ילדים, היינו יחד.
- ביה"ד: השאלה היא אם היית יודע היית מתחתנת איתו.
- ת. אני רציתי עוד ילדים.
- ביה"ד: אם היית יודעת הוא לא יכול היית מתחתנת איתו.
- ת. אני התחתנתי איתו עוד לפני.
- ש. הלכת להיבדק אצל רופא או לא הלכת להיבדק למה את לא נכנסת להיריון.
- ת. נכנסתי להיריון בגיל 39, אתה רוצה לתת להם מרחב. לא הלכתי להיבדק. אני לא ידעתי שהוא חתך את הצינוריות הוא עשה את זה שלא בידעתי ואני רציתי עוד ילדים.
- מופיע העד ג'.
- ת. ק' הייתה בת זוג שלי והוא בגד בה איתי.
- ביה"ד: קשר נישואין?
- ת. חברות.
- ש. חברות אינטימית או ידידות.
- ת. גרנו יחד.
- ש. ומה ק' סיפרה לך.
- ת. נפרדנו, בשלב מסוים היא רצתה לחזור אליי, התניתי שהיא תפתח כל מה שיש בפניי והיא הסכימה לזה.
- ש. תאמר לי בבקשה, האם נכון שמסרת את המסמכים לק'.
- ת. כן.

ש. מתי מסרת אותם לק'.

ת. לאחר שהודעתי לי' (הבעל) שאמסור אותם.

ש. אתה יצרת קשר עם י' (הבעל) ואמרת לו שיש בידך מסמכים.

ת. כן, שעדיף שהוא יסגור עם ק' בשקט.

ש. מאיפה המסמכים האלו הגיעו אליך.

ת. מפייסבוק, אינסטגרם, ווטסאפ של ק' ודברים שהיא אמרה לי.

ש. מה היא הראית לך ואמרה לך.

ת. זה לא היה קשור אליהם, יש לי משהו עם גרושתי שהיה קשור אליה, היא אמרה לי הכול, יש לי צילומים שהיא מדברת תוך כדי שאני מצלם והיא מאשרת הכול.

ש. קיבלת את המסמכים באישורה של ק'.

ת. לגמרי. אני יכול להראות סרטונים שאני מצלם אותה. אני יכול להראות מייל שהיא אמרה שאני יכול להציג אותם לי'.

העד מציג בפני ביה"ד מייל מק'. העד מצטט מייל בינו לבין ק':

4 פעמים ניסו לחסל אותי בשלושת החודשים האחרונים, הבן שלי בסיכון, אני בסיכון. י' (הבעל) אמר לה שאני סוחטת אותו, שלח לגרושתו כל מה שיש לך, זהו גמרתי סופית. בקיצור שלח לו מה שאתה רוצה. זה מתאריך 24/02/2020.

ש. תאמר לי בבקשה, עמד פה י' (הבעל) והעיד בביה"ד שק' הייתה מטפלת רגשית שלו, אתה יכול לשפוך אור לגבי העיסוק של ק'.

ת. אני שנה איתה, מעולם היא לא טיפלה רגשית, אין לה תעודות, אין לה קליניקה. י' (הבעל) נתן לה כספים, קנה לה מתנות, נפגש איתה בצימרים, ביקש ממנה לרדת מהרדאר שהוא לקראת הסוף.

ביה"ד: מה תחום העיסוק שלה.

ת. אין לה, לפני 15 שנה הייתה מנהלת בשלמה סיקסט.

ש. האם ק' מעבר לתכתובת שהיא פתחה את הדברים בפניך, פתחה שהיה לה קשר אינטימי עם י' (הבעל).

ב"כ הנתבע: אנחנו מתנגדים, נגמר הזמן.

ת. לא, היא ניסתה להתכחש, אבל שהבאתי לה את המסמכים היא לא יכלה להתכחש.

ש. היא נתנה לך את הקוד לאינסטגרם והפייסבוק. יש לך אישור.

ש. איזה אינטרס יש לך לנקום בי' (הבעל).

ת. הוא בגד בי. שניהם זבל.

ש. נכון שאתה כועס על ק'.

ת. בוודאי.

ש. למה.

ת. אולי היא שכבה עם י' (הבעל).

ש. אולי.

ת. לא אולי, בטוח".

הוצגו מסמכים המעידים על קשר שהוא מעבר לקשר עסקי בין מר י' (הבעל) לגב' ק', אך נטען שהיה זה לאחר הפירוד בין בני הזוג.

התאריך היחיד שניכר לעין שהוצג בנספחים לסיכומים הינו 7.7.2020, ובתקופה זו האשה עדיין שקלה פיוס ושלוש בית, ולכן הגם שמדובר לאחר פירוד, הדבר מעצים את הטענה שהבעל הוא היוזם של הגירושין, החל מהפעולה לסירוס, עובר לכך שפנה לאישה בבקשות לפירוד, הפנה אליה הודעת פירוד ע"פ ההסכם הממון שביניהם, פתח את התיק לגירושין בביה"ד ואף ניהל מערכות יחסים רומנטיות, שעה שהאישה עדיין קיוותה וציפתה שהוא יחזור בו מהרצון להיפרד כשם שקרה הדבר בעבר.

הטענות כנגד נאמנות האישה, היו כלליות ולא הוכח מהם דבר.

סיכום:

יוזמת הגירושין היתה של הבעל, הן בתביעה בביה"ד והן ברמזים שנתן לאישה שהוא עתיד להודיע לה הודעת פירוד כמוסכם בהסכם הממון, דבר שהלהיט את האווירה בבית עד כדי משבר שגרם לאישה להגיש בקשה צו הגנה, שהתקבל למחצה ע"י השופטת במתן צו מניעת הטרדה מאיימת, כמו כן האישה הגישה בבית המשפט תביעה לביטול הסכם ממון, שכן הוא היה העילה לאווירה המתוחה בבית, שעה שהבעל נפנף בהסכם תדיר להוכיח לאישה את ארעיותה ובתביעתה היא ניסתה למצב את מעמדה הקבוע כדי לחזק את הנישואין ולא לערער אותם כטענת הבעל. נקיטת הבעל בצד חריג של סירוס והתכתבותיו של הבעל לאחר הפירוד, מעידים את היותו רועה זונות בסמוך לפירוד ולאחריו, והביאו להכרת האישה את סופיות הזוגיות בינה לבין הנתבע.

לאורך כל הדרך הנתבע יזם את הגירושין, הן ע"י אוירת הארעיות שנתן לאישה (המגובה בהסכם ממון שהוסכם עליו ע"י הצדדים, וייתכן שכבר בסעיפי ההסכם נזרע זרע הפורענות, שכן יש ממש בטענת התובעת שההסכם מתייחס לאישה כ"שכירה" ולא כאשת איש), בגידותיו התכופות, נקיטת אלימות מילולית, כלכלית וייתכן אף פיסית כנגד האישה, שגרמו לה לתבוע את ביטול הסכם הממון שהאישה ראתה בו מקור לכל תחלואי הזוגיות, הנתבע יזם את פתיחת תיק תביעת הגירושין ועזב את בית הצדדים ולא עשה ולו בדל ניסיון להשיב את הגלגל לאחור ולשפר את חיי הצדדים, היוזמה לשלום בית היתה מוטלת עליו שעה שהוא הוביל את המהלך הגירושין והפירוד באופן מפורש, התובעת נקטה בכל מעשיה תגובת משנה ליוזמות הבעל שרקם את הפירוד צעד אחר צעד.

ללא ספק הבעל מחוייב בכתובה בשל יוזמות אלו, כל מעשי התובעת הם ניסיונות לבטל את רוע הגזרה ואין בהם כל נקיטת עמדה אקטיבית להליך הגירושין.

ב. הסכם ממון במקביל לכתובה

בית דין זה בראשותו של כבוד האב"ד לשעבר, הרה"ג אוריאל לביא שליט"א, כבר הביע את עמדתו [בתיק 593163/2](#) לשלילת כפל זכויות של האישה גם ע"פ החוק לאיזון משאבים וגם את הכתובה, כדלהלן, בתוספות הערות מודגשות בהבדל שבין פסק הדין ההוא לנד"ד:

"אומדנא בהתחייבות תוספת הכתובה

ניתן לבחון את שאלת כפל הזכויות מההיבט של אומדן דעת החתן המתחייב בעת הנישואין בתוספת הכתובה. האם כוונתו להתחייב בסכום גבוה, גם בנסיבות שתקבל האישה בעת איזון המשאבים סכום כסף גדול מזכויות

הממון שצבר? האם כוונתו להתחייב בהתחייבות המצויה במסגרת הדתית בנוסף לחובות הנובעות מהחוק? לכאורה, מאחר שבעת הנישואין החתן יודע שהחוק מזכה את האישה בזכות לאיזון המשאבים שיצטברו בתקופת הנישואין ולמרות זאת כתב להתחייב בסכום הנקוב בכתובה, כוונתו להתחייב בכתובה בנוסף לחובתו החוקית. מאידך גיסא, יש מקום לאומדן דעת שאין כוונתו להתחייב בכפל התחייבויות בנסיבות שמימוש שתי התחייבויות אלו יחדיו יותירו אותו במצב כלכלי רעוע ביותר וגם נחות מאוד יחסית למצב שבו אשתו תמצא לאחר הגירושין.

כאן מנתח ביה"ד את הסברא לשלילת או לחיוב כפל זכויות, והוא מציג זאת כמעין תיקון, שמחד גיסא הבעל מודע למחויבותו החוקית וההלכתית וכשהתחייב בכתובה סבר וקיבל, ומאידך הסברא נותנת שאין ברצונו להתחייבות גורפת, אלא במילוי תנאים הכרחיים שהוודאי שבהם שלא לכפול זכויות.

אבל בנד"ד כאשר הייתה התחייבות אקטיבית גם בהסכם ממון וגם בכתובה, ומשמעות הסכם הממון נהירה לבעל, שהוא איש עסקים ממולח וגם עמד פעם או פעמיים לפני פירוד ובאופן מובהק הוא שקל בפלס את חובותיו לאישה לפי ההסכם ולפי הכתובה, הרי שסבר וקבל התחייבות כפולה.

אין הדבר דומה למי שמתחייב מול החוק שאין הוא מודע למלוא משמעויותיו ואומדן הדעת שלו הוא כאמור בפסק הדין הנ"ל, לאיש המודע היטב לחובותיו והסכמיו והוא בעל ממון ששני ההסכמים הללו אינם פוגעים בו באופן אנוש אלא הם סבירים למדי לבעל יכולת כלכלית כמותו, ועוד שישב וחתם מרצונו הטוב על שני הסכמים. בקצירת האומר: יש הבדל גדול בין המתחייב מרצונו ובהסכמתו לבין שהוא מתחייב חיוב אחד ובשני הוא אנוס ע"פ החוק.

"את השאלה העקרונית של כפל זכויות, זכות הלכתית וזכות חוקית, כבר עורר בזמנו הגרי"א הרצוג ז"ל ביחס לזכויות מזונות האלמנה הנובעות מתוך שטר הכתובה. הגרי"א הרצוג ז"ל דן בשאלה האם זכות זו של מזונות אלמנה מהעזבון עפ"י ההלכה שרירות וקיימות גם בנסיבות שהאלמנה כבר מימשה את זכותה החוקית לירושת הבעל, שהיא כידוע זכות הנובעת מהחוק בלבד. (פסיקת ירושת האישה במסגרת בית הדין בתקופה שבה הגרי"א הרצוג ז"ל כיהן כנשיא בית הדין הגדול, זכתה להתייחסות רבה בספר "תחוקה לישראל עפ"י התורה" חלק שני, עיין הקדמה עמ' טז, ועוד, ואין כאן מקומו להאריך. על כל פנים, פסיקה זו נעשתה במסגרת הליכי בית הדין עפ"י ההלכה.)

בספר פסקים וכתבים להגרי"א הרצוג חלק ז' אה"ע סי' צט כתב כדלהלן:

"ובאמת הלא זו שאלה כללית הקיימת מאותם הימים שהחוק נותן לאלמנה חלק שליש בנכסים, ושום אדם לא חקר ולא דרש ולא ערער בה. והנה נפסק בש"ע אה"ע סי' צ"ג סעיף ו' מתשובת הריב"ש (סימן ת"פ) שאם ציווה בפירוש שתהא ניזונת מנכסיו לא הפסידה כשתובעת כתובתה שזהו המובן של הצוואה שתיזון שלא מתנאי ב"ד ואין ההגבלות של תנאי הבי"ד נוהגות בה. ואפשר לומר שגם זה כך שמובטח לה חלק בירושה שלא בתנאי ב"ד אלא בחוק הממשלה, ואע"פ כן הוא כותב לה בכתובתה תנאי ב"ד שתיזון מנכסיו, הרי זו תוספת על המובטח לה מהממשלה. או שנאמר שנכתב עפ"י התורה בסיכוי שלא תבקש לירש שלא כדין תורה ורק על מנת כך, אך באמת לעניין מזונות אעפ"י שלא כתב כמו שכתב, וצריך לומר שזהו כעין תנאי כדי שלא תקבל מהממשלה, ודבר זה צ"ע."

הרי שהגרי"א הרצוג ז"ל הציג בפנינו את השאלה העקרונית, האם מאחר שהבעל יודע את הוראות החוק, ולמרות זאת מצא לנכון להתחייב

בהתחייבויות המעוגנות בהלכה, משמע שאלו שתי התחייבויות נפרדות ויש לממש את שתיהן ואין זיקה בין אחת לשנייה, או שמא מלכתחילה לא התחייב על דעת כן שבסופו של דבר אשתו תזכה בכפל זכויות, זכות הלכתית וזכות חוקית.

אמנם הגרי"א הרצוג ז"ל הניח שאלה זו בצ"ע, אך יובהר: בנידון תשובת הגרי"א הרצוג ז"ל, מלבד השאלה העקרונית של "כפל זכויות", חוקית והלכתית, אין אומדנא נוספת לשלול כפל זה. בנוסף יודגש שהנידון בדבריו הוא ביחס לחלוקת העיזבון בלבד, בשעה שלבעל אין כל נפקא מינה אישית, והבעל כבר אינו יכול להיפגע ולהינזק ממימוש "כפל הזכויות". אך בנידון שאלתנו, בנסיבות של גירושין ההשלכה מ"כפל הזכויות" היא על הבעל עצמו. במקרים רבים מאוד בהם נקוב בשטר הכתובה סכום גבוה, ההשלכה על הבעל עלולה להיות קשה וחמורה מאוד מבחינה כלכלית. ולכן מתחזקת מאוד האומדנא, שמלכתחילה אין כוונת הבעל להתחייב בתוספת הכתובה בנסיבות שבעת הגירושין האשה תבקש לממש את זכויותיה החוקיות, ובנוסף לתשלום הכתובה יחויב להעביר לאשה סכומי כסף גדולים במסגרת איזון המשאבים.

גם בקטע זה הדברים מחזקים את הגישה שבנד"ד הצד לחיוב משמעותי מהצד לפטור, שכן מדייק הכותב כי דברי הרב הרצוג נותרו ללא הכרעה, שכן הנפגעים הם יורשיו, ואילו בכתובה הנפגע הינו המתחייב בעצמו, לכן יש מקום לצמצם את הצד שמחייבו בכפל התחייבויות. ועל זה יוער, שהנתבע בתיק זה שהינו עתיר נכסים, ותזרים מזומנים חודשי לטענתו כ-100,000 ש"ח ולטענת התובעת 250,000 ש"ח, אין בכפל ההתחייבות משהו שעשוי לפגוע ביכולותיו הפיננסיות, אלא אדרבא הסברא נותנת שאחר המאמץ שעשתה התובעת כדי להתגיר, הוא גמל לה בכך שהתחייב מעבר להסכם הממון שנחתם לאישה במעמד פחות, אישה שהיא נשואה עמו ע"פ החוק והיא איננה בת ישראל, וכיוון שהנתבע בא ממשפחה מסורתית, וודאי היה בעיניו הדבר לרועץ, והוא סבר שזכות הפיצוי שהיא אמורה לקבל בשל פירוד הנו 50,000 ש"ח עבור כל שנת נישואין אזוריים, ומשעה שעברה את תהליך הגירור, שהדבר היה בעיניו כמופת להידוק יחסים עמו ועם משפחתו, ומתוך שהכיר במעמד המיוחד של זוגיותם, הוא סבר להוסיף לה, וייתכן ואף מצבו הפיננסי האיתן בתקופה ההיא, ולאחר שהביעה באזניו את תרעומתה על הסכם הממון המבזה (בעיניה), הסכין להוסיף לה מדיליה 260,000 ש"ח, כמעין הכרה מחודשת במעמדה ההלכתי והאישי של התובעת.

"אמנם בעת הנישואין החתן אמור להיות מודע לחוק יחסי ממון ולמרות זאת התחייב בסכום הנקוב בשטר הכתובה, אך עדיין חשוב לציין כי במועד הנישואין אין ידוע דבר כיצד יהיו פני הדברים כעבור שנים רבות בעת איזון המשאבים, שהרי במקרים רבים במועד איזון המשאבים מתברר שהבעל לא צבר זכויות ממון יותר מאשתו, או לפחות שאין פער משמעותי ביניהם, וכן קיימים מקרים רבים שהצדדים מסכימים שכל צד יישאר עם זכויותיו. לכן האומדנא בנידון דנן עדיפה על האומדנא בנידון שבתשובת הגרי"א הרצוג ז"ל, שבה היקף ההתחייבות למזונות האלמנה ידוע פחות או יותר, והיא אינה עומדת בספק ביחס לנסיבות שהבעל ילך לעולמו לפניה.

היה מקום לטעון שאין מקום לדון דיני אומדנא ביחס להתחייבות שקיימים בה שני צדדים, וכי בסוג התחייבות כזו אין די באומדן דעת של צד אחד בלבד. לכאורה, התחייבות החתן בכתובה היא חלק מהתחייבויות ההדדיות הכוללות הסכמת שני הצדדים לנישואין ולתנאים הנלווים. אך עפ"י ההלכה ניתן לבטל התחייבות באומדנא מוכחת ושאינה בה ספק, גם כשהתחייבות היא במסגרת הסכם הדדי – עיין במשנה למלך פ"ו מהלכות זכיה ה"א בשם שו"ת פני משה שגם בדבר התלוי בדעת שניהם, אם האומדנא היא "גדולה עד מאד" דנים

עפ"י אומדנא כזו של צד אחד, ועיין בנודע ביהודה קמא חיו"ד סי' סט (ד"ה נמצא) שכתב כסברה זו, וכן בשו"ת דברי חיים ח"א חאה"ע סי' ג' כתב: "רבים ושלמים ס"ל דבאומדנא גדולה אפילו בדבר התלוי בדעת שניהם אמרינן אומדנא." וכן הסכים בשו"ת ברית אברהם חחו"מ סי' כט סק"י, ועיין בפס"ד מביה"ד הגדול מספר משפטי שאול סי' ל' במש"כ הגר"י קפאח ז"ל.

גם בנד"ד יש אומדנא חזקה מאד, שהבעל דאז קיבל על עצמו את הסכם הממון ואף סבר וקיבל על עצמו תוספת כתובה, שהרי אין דרכו של אדם להתחייב בכתובה דברים שכבר קיבל על עצמו, אלא מוסיף הוא על התחייבויות אחרות במידה והיו.

האם נאמר כי אישה שהיתה מושכרת לבעלה לפני נישואיה, ובשעת מלאכתה מצאה חן מלפניו לשאתה לאישה, האם בהתחייבות בתוספת כתובה הוא יוצא י"ח שכרה? ודאי זה לבד וזה לבד, גם בנדון דנן, חיוב הסכמי ממון לבד וחיוב כתובה לבד. אמנם ניתן לטעון שחיוב הסכם הממון הוא עד הכתובה, ומהכתובה ואילך חיוב כתובה או חיוב הסכם ממון, שהחליף הסכם בהסכם ולא כפל את חיוביו, אך כפי שכבר כתב הרב בפסק דין זה למעלה, הדבר תלוי באומדן דעתו, וברור הוא שאומדן דעתו באופן מובהק הוא להוסיף לה על הסכם הממון בשל הגיור והנישואין כדמו"י.

"בנוסף, יצוין למש"כ בשו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' לט שאין הכתובה נידונה כהתחייבות התלויה בדעת שני הצדדים, אלא תלויה בדעת החתן בלבד, וז"ל:

"אין הכתובה תלויה בקידושין וגם אינו מקח וממכר שצריך להיות דעת קונה ומקנה, ויש לדמות יותר הכתובה לכותב נכסיו לבנו או לאשתו ושטר מברחת וכיוצא דכל אלו אינם רק מתנה מצד הנותן בלבד ואינו תלוי בדעת המקבל".

דברי המנחת אלעזר מסתברים, מאחר שביסודה של התחייבות הכתובה אין שני צדדים החתומים על התחייבות זו. אמנם קיימת עילה ברורה להתחייבות, ומלכתחילה היא באה לעולם כתוצאה מהסכמת האישה להינשא וכתוצאה מהנישואין, אך בעיקרה של ההתחייבות – ועל כל פנים בצורה החיצונית של ההתחייבות – אין שני צדדים שיש לבחון ולברר האם אומדן הדעת נכון ביחס לשניהם, על כן ניתן לדון בסוג התחייבות כזו את דיני האומדנא כפי שדנים במתנה, עיין רמ"א חו"מ סי' רז ס"ד ובסמ"ע סק"י.

בהחלטת ביה"ד הגדול הנזכרת, כתב הרה"ג שלמה דיכובסקי שליט"א:

"אמנם בהתחייבות הקשורה בשני הצדדים אין לדון לפי הלך דעתו של צד אחד בלבד, אבל לפי המקובל בהליך כתיבת הכתובה, הרי הכלה עצמה נמצאת מחוץ לתמונה, והכתובה נכתבת בנוכחות החתן בלבד, שברצותו כותב סכום גדול, ואם לא ירצה יכתוב רק סכום קטן יחסית, ואילו הכלה מועמדת בפני עובדה מוגמרת, ואת סכום הכתובה היא שומעת לראשונה רק מתחת לחופה. הצדדים מסרו לנו, שסכום הכתובה נכתב רק סמוך לחופה, ולא דובר על כך קודם לכן במעמד רישום הנישואין".

על כן ככל שאלו הן הנסיבות, יש מקום לקביעתו של ספר מנחת אלעזר. אמנם אם שאלת הסכום שבו החתן יתחייב בכתובה היה נושא למו"מ בין הצדדים קודם לנישואין, ונקבע כתוצאה ממו"מ זה, יש מקום לראות בכתובה שטר התחייבות שבו שני צדדים.

העולה מדברינו: קיימת אומדנא דמוכח, שהיא מאוד ברורה ואין בה ספק, שמלכתחילה החתן אינו מתחייב סכום גבוה לתשלום תוספת הכתובה בנסיבות שבהן יחויב בסכום גבוה נוסף באיזון המשאבים מכוח החוק, אם

צירוף שני תשלומים אלו יפגע בו קשה ויותר אותו לאחר הגירושין במצב כלכלי נמוך מאוד יחסית לאישה, ובוודאי שאלבא תשובת מנחת אלעזר הנזכרת, די באומדנא זו להורות שאין כפל זכויות.

כמובן, אין יסוד לאומדנא כזו בהעדר כפל זכויות. דהיינו בנסיבות שהחתן התחייב בכתובה בסכום גבוה, וכאשר גם בלא איזון המשאבים, מימוש התחייבות הכתובה יפגע בו קשה ויפר את האיזון הכלכלי בין הצדדים לאחר הגירושין, אין יסוד שלא לגבות את מלוא הסכום הנקוב בשטר הכתובה, מאחר שמלכתחילה זו הייתה התחייבותו לשלם לאישה סכום זה למרות ההשלכות הנובעות מגביית חוב זה. מבחינה עקרונית, שטר הכתובה הוא מסמך בר תוקף ומחייב גם אם הסכום הנקוב שווה ערך לכל רכושו של הבעל...".

היה מקום כאן לדון בסוגיית יאוש שלא מדעת, אם הוא אף בהתחייבות שלא מדעת, שכן הבעלים בימינו אינם הוגים כלל ועיקר בחוקים העוסקים בחלוקת ממון, שיתוף ספציפי ואיזון משאבים, אלא מתחייבים בכתובה בדרך שבה הם מביעים את בטחונם ואהבתם כלפי הכלה.

אבל היות ונד"ד לא היה שלא מדעת, אלא ברור לנו כביעתא בכותחא, שהבין את מלוא המשמעות של הסכם הממון והכתובה, ועשה כן מתוך מודעות מלאה, ובפרט שהוא בעל יכולת כלכלית מרשימה ובידו תזרים מזומנים של הון תועפות, ובחתונה פיזר מן הסתם סכומים גבוהים מאד לאשר את הזוגיות עם התובעת.

"אומדנא בהתחייבות לאיזון משאבים"

מלבד האמור, ניתן להתייחס לשאלת "כפל הזכויות" בדרך אחרת, ולקבוע שמלכתחילה שתי ההתחייבויות שרירות וקיימות, אך הן חופפות ואינן מצטברות, וזאת בהתאם להלכה שתבואר להלן.

שאלת כפל תשלומים אחרת נידונה בסוגיא במסכת בבא בתרא דף קלח ע"א. בסוגיא זו נידונה זכותה של האישה מתוך עיזבון הבעל בסכום כסף שהתחייב במתנת שכיב מרע בנוסף לתשלום הכתובה. באותו נידון הבעל ציווה לתת לאשתו מאתיים זוז, אך לא התייחס בפירוש לשאלה אם סכום זה יינתן כפירעון הכתובה או כמתנה בנוסף לזכותה לכתובה:

"תנו רבנן שכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני בני בכור כראוי לו, נוטלן ונוטל את בכורתו, אם אמר בבכורתו, ידו על העליונה, רצה נוטלן, רצה נוטל בכורתו. ושכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלונית אשתי כראוי לה נוטלתן ונוטלת את כתובתה, אם אמר בכתובתה ידה על העליונה, רצה נוטלתן, רצה נוטלת כתובתה".

הרשב"ם (ד"ה לפלוני וד"ה רצה) והרא"ש (סי' נג) נחלקו כשאמר בסתמא "תנו מאתיים זוז לבני או לאשתי", האם בסתמא סכום זה שהורה לתת לבנו או לאשתו יינתן על חשבון חלק הבן בירושה או חלק האישה בפירעון כתובתה, או יחשב כמתנה בנוסף לחלק הבן בירושה ובנוסף לגביית הכתובה.

מחלוקת זו הובאה בשו"ע חושן משפט סי' רנג סעיף ח', כשדעת הרשב"ם הובאה כדעה העיקרית ודעת הרא"ש כדעה שנייה של "יש חולקים". וכן הרמ"א הכריע כדעת הרשב"ם. וז"ל השו"ע:

"שכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני בני כראוי לו, או לאשתי כראוי לה, או לבעל חובי כראוי לו נוטלים מאתיים זוז עודף על חלק הבכורה והכתובה והחוב. ואם אמר תנו מאתיים זוז לבני בבכורתו, או לאשתי בכתובתה, לא יטלו שניהם אלא אחד מהם, וידן על העליונה, אם מאתיים זוז יותר נוטלים מאתיים זוז ואם הבכורה והכתובה יותר

ממאמים זוז, נוטלים אותה... ואם לא אמר לא כראוי לו ולא בבכורות ולא בכתובתה ולא בחובו, בכולם ידם על העליונה ואפילו בבעל חוב, אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי, רצה נוטלן רצה נוטל חובו. ויש חולקין ואומרים שאם אמר סתם לבני פלוני, או לאשתי או לפלוני בעל חובי, מתנה נתן להם יתר על הראוי להם... הגה: וסברא הראשונה נראה עיקר".

ובשולחן ערוך אבן העזר סי' קט סעיף ג' הובאו שתי דעות אלו בשווה ללא הכרעה. וז"ל:

"אם אמר תנו מנה לאשתי, סתם, יש מי שאומר דידה על העליונה. ויש מי שאומר דהוי מתנה לבד מכתובתה".

לכאורה, קיימת סתירה בין הכרעת מרן המחבר בחו"מ שהכריע כשיטת רשב"ם, לעומת הכרעתו באה"ע שהביא את דעת הרא"ש כדעה שנייה בלשון "יש מי שאומר", וגם הדעה הראשונה הובאה בלשון דומה של "יש מי שאומר", דנקטינן שההכרעה היא כדעה השנייה. ועי"ש בחלקת מחוקק סק"ג שציין לדברי הרמ"א בחו"מ.

בספר זרע אברהם (להגאון רבי אברהם יצחקי ז"ל) חלק חו"מ סי' י' העלה בדעת מרן הב"י שהכריע כדעת הרשב"ם, והסכימו עמו בספר בארות מים דף רל"ז ובספר שערי רחמים חו"מ סי' ח'. ובספר ראש משביר (להג"ר יוסף מודיליאנו ז"ל) ח"ב חו"מ סי' לט דן באריכות במחלוקת הרשב"ם והרא"ש ובתוך דבריו כתב:

"פשטיות הש"ס דמוקמינן לה כרבי עקיבא דדייק לישנא יתירה, משמע כדברי רשב"ם ז"ל דכל היכא דליכא לישנא יתירה לא אמרינן דנוטלן לבד מכתובתה".

העולה מדברינו: הלכה למעשה נקטינן ששכיב מרע האומר תנו סכום כסף פלוני לאשתי, דהיינו שתקבלו לאחר מיתה ודברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין, בסתמא אין כוונתו שהאשה תזכה בכפל זכויות – הסכום הנ"ל בנוסף לכתובתה – אלא כוונתו שזה יחשב כפירעון הכתובה. ואין נפקא מינה אם נקב בסך מאתיים זוז או בסכום אחר. וזאת כל עוד הדברים נאמרו בסתמא ולא נאמר בפירוש שסכום זה יינתן לה כמתנה, שבנסיבות אלו כתבו בחי' הריטב"א במסכת בבא בתרא (שם), בתשובת הריב"ש סי' תפ וברמ"א (שם) – שלכל הדעות תזכה בכפל זכויות.

על יסוד הלכה זו קבע בספר הר צבי חלק אה"ע סי' קט שאין כפל זכויות – דמי הכתובה בנוסף לדמי הביטוח – בנסיבות של תשלומי ביטוח חיים שהאלמנה מקבלת בהיותה מוטבת בביטוח חיים שעשה בעלה עוד בחייו. הגרצ"פ פראנק ז"ל נשאל כדלהלן:

"על דבר שאלתו באחד שהיה מבוטח באחריות החיים, ורשם שם שאחרי מותו ישלמו כסף האחריות לאשתו, וכן היה שאשתו גבתה כל כסף האחריות, ואח"כ באה בטענה לגבות כתובתה מעיזבון בעלה כי מה שקבלה מחברת האחריות זה היה מתנה שנתן לה בעלה בעודו בחיים".

הגרצ"פ פראנק ז"ל השיב שהאלמנה אינה זוכה בכפל זכויות – גם בכתובה וגם בדמי הביטוח, וז"ל:

"כסף זה נותן לה בעלה, שהחברה נשתעבדה בעבור הכסף שבעלה היה משלם לקופת החברה וכנגד זה נשתעבדה החברה לשלם כך וכך כסף

ליורשיו או לבאי כחו לכל מי שיצוה משלם התשלום התמידי, ונמצא
 דהכסף בא לידה מכח הבעל שהוא שילם מכספו לחברה על מנת
 שבעבור זה ישלמו כך וכך לאשתו, והרי זה דומה להילך מנה ותקנה
 שדך לפלוני, דפלוני קונה השדה מדין עבד כנעני. וניחזי אנן, כיצד היה
 הדין אם היה מתנה מפורש דמה שהוא מצוה לחברת האחריות שישלמו
 לאשתו, היינו בשביל זה שהוא רוצה לסלק לה כתובתה, בכה"ג לא היה
 מקום להסתפק כלל שיש לה זכות לגבות משאר נכסים, אחרי שכבר
 קבלה חלקה המגיע לה מהחברה. לפי זה, גם עכשיו שכתב סתם שהוא
 מצווה שיתנו כל כסף האחריות לאשתו, הרי באנו לפלוגתא דרבוותא
 הרשב"ם והרא"ש, דפליגי בשכיב מרע המצוה ליתן לאשתו או לבעל
 חוב, אי אמרינן שנתן להם בכתובתה או בחובו, או שהוא מתנה
 בעלמא, ופליגי בזה הרשב"ם [ד"ה רצה], והרא"ש [סי' נ"ג], בגמרא
 בבא בתרא [קל"ח ע"ב], ושתי הדעות הובאו בשו"ע חו"מ [סי' רנ"ג
 סע' ח']. וכאן נמי יש להסתפק דתליא בפלוגתא זו, וא"כ מטעם ספק,
 נכסי בחזקת יורשין קיימי, ולא תוכל לגבות ולהוציא מספק. ובפרט
 בנידון דידן שאין נכסיו מספיקין לשלם כל חובותיו, יש לדון דאיכא
 נמי אומדנא דכוונתו היתה לסלק לה כתובתה, וסתמא כפירוש, דלא
 ניחא ליה לאיניש להיות נותן מתנות ולמיקם בלוה רשע ולא ישלם...
 ומה שכתב על מה שכתבתי דהוי אומדנא... וגם זה תלוי בדעת שניהם
 ולא שייך אומדנא, וגם היא לא הסכימה מעולם לקבל בתור פרעון
 כתובתה, כי הבעל יכול למכור לאחר, ומכיון שיש לה שעבוד נכסי למה
 לה לסמוך על משענת קנה רצון. אין זה דבר התלוי בדעת שניהם, וכי
 אנן צריכין לדון על מחילתה, אדרבה, אנחנו אומרים שבאמת לא מחלה
 כלל, אבל הוא אם אינו רוצה לתת לה מתנת חנם כיצד יש לה להכריח
 אותו, ואחרי שהרשות בידו או ליתן לה או שלא ליתן, למה לא נאמר
 אומדנא... אמנם מה שהעלה לחלק בין נידון דידן ובין הא דמבואר בסי'
 רנ"ג, דכאן אנו דנין רק אם הוי פירעון, א"כ היא מוחזקת דהחוב ברור
 והפרעון ספק. הנה גם בדין איני יודע אם פרעתך דחייב, מ"מ בדלא
 הוה ליה למידע פטור גם באיני יודע אם פרעתך, וכל היכא דהוי ספק
 בדין אם זה חשיב פירעון, לא גרע מאיני יודע אם פרעתך בדלא הוה
 ליה למידע. וכן העלו התומים [סי' ע"ה ס"ק כ"ב בשם הרדב"ז ח"ד
 סי' ס"ט], והנתיבות [שם ביאורים ה', והובאו דבריהם בפתחי תשובה
 שם סוף ס"ק י'] (כמו כן יש לדון דכיון דקבלה כסף, איתרע חזקת חיובא. כמו
 שכתבו תוס' כתובות כ"ב)... ובפרט דהרמ"א כתב וסברא ראשונה עיקר".

הסוגיה בגמ' הנזכרת וכן תשובת הר צבי, התייחסו לסכום כסף המגיע לאישה
 מכוחו של הבעל כשמועד התשלום הוא במועד שחלה החובה לתשלום
 הכתובה, אך בשניהם הנידון הוא – תשלום הנובע מהתחייבות הבעל,
 שהתחייב בה מרצונו.

מהסוגיה במסכת בבא בתרא עולה שאם במקרה ספציפי, הממון עבר מהבעל
 לאישה בסתמא ובנוסף קיימת אומדנא שאמנם הבעל מבקש למנוע כפל
 תשלומים, ורצונו שהממון המועבר מכוחו ייחשב כפירעון כתובה, בנסיבות
 כאלו לא נחלקו ראשונים, במחלוקת הרשב"ם והרא"ש, אלא לכל הדעות לא
 יהיה כפל תשלומים.

וכן כתב בתשובת זרע אברהם חו"מ סי' י' הנזכרת, שאם בנסיבות המיוחדות
 של המקרה אנו מתוודעים לאומדנא ברורה שאין כוונת הבעל לכפל
 תשלומים, עלינו לדון עפ"י אומדנא זו, ובהתאם לסברה זו הורה הרב זרע
 אברהם בנידון שלו, וכן הורה בתשובת הר צבי הנזכרת לעיל. וכעין זה בשו"ת
 משפט וצדקה אה"ע סי' לט ובמהרח"ש ח"ב סי' טז.

על כן בנידון דנן, מאחר שייתכנו השלכות חמורות על מצבו הכלכלי של הבעל לאחר הגירושין וכמבואר לעיל, קיימת אומדנא שאין בכוונת הבעל להוסיף את תשלומי איזון המשאבים בנוסף למחויב בשטר הכתובה.

יתרה מזו יובהר: בנידון הסוגיה במסכת בבא בתרא הבעל המתחייב יודע היטב מהו הסכום שהוא מתחייב בו כעת מנכסיו וכן מודע לסכום הנקוב בשטר הכתובה, וייתכן מאוד שהבעל עשה את החשבון המתאים ונוכח שאין מניעה לאפשר לאישה לקבל כפל תשלומים – המתנה שמתחייב בה כעת ובנוסף את הכתובה. וכן במקרה הנידון בתשובת הר צבי, שמלכתחילה ידוע לבעל מהו סכום תשלומי הביטוח שהאישה אמורה לקבל, ובנוסף ברור לבעל המתחייב שתשלומים אלו אינן על חשבוננו ויפגעו ברווחתו הבסיסית. אך ביחס להתחייבות לאיזון תשלומים עפ"י החוק – בעת ההתחייבות אין לבעל כל מידע ויכולת להעריך מהו הסכום שיועבר בעת איזון המשאבים, לכן וודאי קיימת אומדנא ברורה שאין בה ספק שלא עלה על דעתו שישולמו לאישה כפל תשלומים, כשבמקרים רבים תוצאה זו חמורה עבורו מבחינה כלכלית, ותוציא אותו מהנישואין נחות מאוד מבחינה כלכלית יחסית לאשתו, ופשיטא שקיימת אומדנא דמוכח שאין בה ספק שעל מתכונת כזו לא התחייב, ולכל הדעות לא יהיה כפל תשלומים.

ככל שסך הכתובה גבוה יותר, כך מתחזק אומדן הדעת שלא עלה על דעת הבעל בזמנו בעת הנישואין להתחייב בכפל תשלומים, אם יתברר ששניהם תשלומים גבוהים העלולים להותירו לאחר הגירושין בלא מחצית הדירה השייכת לו וכיוצ"ב.

יש דמיון רב בין עניינים אלו המובאים בסוגיא בב"ב ובשו"ת הר צבי לנידונו, שכן גם כאן וגם שם היתה התחייבות אקטיבית של הבעל בתרתי ואם כן לכאורה יש להניח שהבעל בהתחייבות השניה דעתו שתהא פרעון לכתובה.

אך מאידך גיסא יש שוני והבדל בין הנידונים, שכן יש לחלק בין התחייבות לאחר כתובה להתחייבות שהיתה טרם הכתובה, התחייבות שלאחר הכתובה, חזקתו כי הוא רוצה לפרוע את מה שהתחייב, אך בנד"ד שהיה הסכם ממון ולאחריו כתובה החזקה הפוכה, שכן הכתובה היא תקנה בפני עצמה, ואין סביר שיכווין בכתובה ובתוספת כתובה כדי לפרוע הסכם ממון שהתחייב לה בגיורתה, ועוד שהכתובה נעשית במעמד מכובד ובפני רב ועדים, ואם רצונו היה לפרוע לה ע"י התחייבות בכתובה את הסכם הממון, היה לו בושט גדולה מכך, מה שאין כן בצוואת שכיב מרע אין לו שום בושט בפירעון הכתובה, אדרבא, יש בכך חיזוק של פרענות שאדם עושה לפני מיתתו כדי לא לצאת מהעוה"ז חייב אלא זכאי, ולהגיע לדין שמיים בידיים נקיות.

יתירה מכך לשון החיזוק שעושה בשטר הכתובה מעיד ללא ספק כי מדובר בהתחייבות חדשה ולא בפירעון חובות קודמים.

"בראשונים מצינו שהיה קיים מנהג שהבעל כותב לאשתו שטר כתובה ובנוסף כותב לה שטר מתנה בנפרד שלא היה ניתן לגבייה אלא לאחר מות הבעל, ולאחר מות הבעל הייתה האלמנה גובה את שטר הכתובה ובנוסף את שטר המתנה. בנסיבות אלו לא יישמו את ההלכה הנזכרת למנוע כפל זכויות ולהורות שתגבה את כתובתה באמצעות המתנה שתקבל בנפרד. הלכה זו הובאה בספר בית הבחירה למאירי במסכת כתובות דף נד עמוד ב' שכתב:

"נהגו בקצת מקומות של ספרד שכותבין לנשותיהן בשעת נישואין מתנה לחוד וכותבין בה שתהא רשאה ליתנה לכל מי שתמצא או למכרה אפילו בחייו. וכתבו בה גדולי הפוסקים בתשובת שאלה שתנאי ממון הוא וקיים... ויראה לדעתם שהמתנה אינה נפקעת בכמה דברים

שהכתובה נפקעת בהם, ועושיין אותה בשביל כך שאם עשתה דבר שבשבילו איבדה כתובתה לאי זו סיבה, תהא המתנה קיימת. וכן יש אומריין שגובה אותה בלא שבועה ויש חולקים לומר שדינה ככתובה ואינה גובה אלא בשבועה, ומכל מקום אין ספק שאף המתנה אינה גובה אלא לאחר מיתה".

לכאורה, היה מקום לדון את הזכויות שהאישה תקבל מכוח [חוק יחסי ממון](#) כדין אותה מתנה, ותזכה בכפל זכויות. אך נראה שאין הנידון דומה לראיה. הנסיבות ביחס לאותו מנהג שהביא המאירי הן שמלכתחילה בעת הנישואין החתן קבע את התחייבותו לאשתו בדרך מפוצלת, האחת באמצעות שטר הכתובה הכולל עיקר כתובה ותוספת הכתובה, והשנייה באמצעות שטר המתנה, וזאת כדי להגן על חיוב המתנה שלא יבוטל בנסיבות ששטר הכתובה מתבטל. ובנסיבות אלו אין ספק שכוונתו בעת הנישואין הייתה ששטר המתנה יתווסף להתחייבות הכתובה. ואמנם בנוסח שטר זה שבספר השטרות להר"י ברצלוני, (שטר השלושים ושבע), כבר נוסף בפירוש בנוסח השטר, אך גם בנוסח שקדם ולא הובהר כאמור, קיימת אומדנא ברורה שזו כוונת המתחייב. מה שאין כן ביחס לחיוב המעוגן [בחוק יחסי ממון](#) – בעת הנישואין אין אחד מבני הזוג יודע מה יהיו יחסי הכוחות הכלכליים בעוד שנים רבות וכיצד יאוזנו המשאבים, ומה יהיו זכויותיהם בעת פירוד, אלא שניהם מתכוונים שאיזון המשאבים יהיה לפי החוק ולפי מנהג המדינה.

אם בעת הנישואין ישאלו את הבעל ויאמרו לו אשתך לא תצבור זכויות ממון משמעותיות כמוך, אבל לפי החוק היא זכאית למחצית מכל רכושך וזכויות הממון שצברת הוא ישלים עם זה. אבל אם יאמרו לו שבנוסף היא תקבל גם את הסכום הגבוה הנקוב בשטר הכתובה הוא ישיב ויאמר שלכך לא התכוון – שחלוקת הרכוש וזכויות הממון בעת הגירושין תהיה לוקה בחוסר צדק הזועק לשמים. ובוודאי שכן באותם מקרים שבית הדין מסדיר קבלת קניין לאיזון משאבים בהתאם [לחוק יחסי ממון](#), כדי שפסיקת איזון המשאבים תהיה עפ"י ההלכה – בנסיבות שבית הדין סבור שלולי קבלת הקניין אין מקום לפסיקתה איזון על פי ההלכה – מאחר שקבלת הקניין נעשית כבר בעת הדיונים בתביעת הגירושין והתביעה לחלוקת רכוש, הדבר ברור בלא ספק שבאותו מועד אין כוונת הבעל להתחייב בכפל התחייבויות.

סיכומו של דבר

בנסיבות בהן עם הגירושין הבעל אמור להיות מחויב בתשלום שני סכומים גבוהים – הסכום הנקוב בשטר הכתובה בצירוף הסכום כתוצאה מאיזון המשאבים עפ"י חוק שמחויב הבעל להעביר מזכויות הממון שצבר – קיימת אומדנא מוכחת שמלכתחילה לא התחייב את שתי ההתחייבויות יחד, מאחר שמימוש שתיהן ירע את מצבו הכלכלי באופן קיצוני, בה בשעה שאצל אשתו המצב הוא להיפך.

אפשר לדון אומדנא זו בשתי דרכים, האחת ביחס להתחייבות הבעל בתוספת הכתובה – שלא התחייב בה אם בנוסף לתשלום הכתובה יחויב להעביר לאשתו במסגרת איזון המשאבים סכום גבוה מזכויות הממון שצבר. וכן אפשר לקבוע ששטר הכתובה שריר וקיים ללא תנאי אך האומדנא תתייחס לדרך שבה יבוצע תשלום הכתובה – מלכתחילה כוונתו למלא את חובתו לתשלום הכתובה באמצעות תשלומי האיזון שיחשבו כתשלום בגין חובו לכתובה. אמנם אם הסכום הנקוב בשטר הכתובה נמוך, אין אומדנא דמוכח, אלא אם היסוד ההלכתי הבלעדי לאיזון המשאבים מעוגן בקבלת הקניין המוסדרת בעת שהצדדים כבר בסכסוך ומנהלים תביעות לגירושין כתובה

ואיזון משאבים, ובעת הזו בוודאי שאין ברצונו של הבעל להתחייב בכפל תשלומים.

לסיום, מן ההכרח להבהיר – כל האמור בדברינו מתייחס לשאלת כפל זכויות מסוגים שונים, חוקית ודתית, האמורות להיות מועברות מתוך רכוש של הבעל לטובת אשתו, כגון הזכות לכתובה יחד עם זכויות הממון שהבעל צבר בעבודתו וכיוצ"ב, זכויות שלולי הוראת החוק היו נותרות ברשות הבעל גם לאחר הגירושין, ורק מכוח החוק האישה זוכה בהן. אך אין הדברים אמורים ביחס לרכוש השייך עפ"י דין תורה לאישה גם לולי חוק יחסי ממון, כגון החלק הרשום על שמה בדירת המגורים וכיוצ"ב – ביחס לרכוש זה שאינו עובר עם הגירושין מהבעל לאישה, והשייך לאישה עפ"י דין תורה, אין האומדנא הנזכרת.

עד כאן לשון פסק הדין הנ"ל שמאיר רבות גם את הסוגיא בה אנו עוסקים.

ועתה נבוא לעיין במקורות הנ"ל ובנוספים כדי להוסיף בזה מה שיש בדעתנו להעיר:
עיין בבבא בתרא דף קלח:

"ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה - נוטלתן ונוטלת את כתובתה, אם אמר בכתובתה - ידה על העליונה, רצה נוטלתן, רצה נוטלת כתובתה".

הדגיש הכתוב שאם ציין שנותן לה כראוי לה נוטלת בכפל, ואם אמר בכתובתה נוטלת את הסכום הגדול יותר.

ולפי"ז בנד"ד שנתן לה הסכם וכתובה הווי מעין 'כראוי לה', שכל אחד יש לו התחייבות נפרדת, מה שאין כן כשאין התחייבות נפרדת ניתן לתבוע התחייבות אחת בלבד.

ועיין ברי"ף מסכת בבא בתרא שם:

"ושכיב מרע שאמר 'תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה' נוטלתן ונוטלת כתובה. 'בכתובתה' - ידה על העליונה רצת נוטלתן רצת נוטלת כתובתה".

גם הרי"ף נאמן לשיטה זו שכאשר יש התחייבות מיוחדת יש התחייבות בכפל.

ועיין נימוקי יוסף שם שנקט בביטוי לישנא יתירא ע"פ הגמ' לקמן:

"וה"נ אמרינן לקמן (דף קלח ב) תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה נוטלתן ואת כתובתה, מפרשינן התם דמשום לישנא יתירא דקאמר כראוי לה נוטלתן לבד כתובתה, אבל לא אמר כראוי לה ידה על העליונה, שאם אותם מאתים הוי יותר מכתובתה נוטלתן מכתובתה, ואם כתובתה יתירה נוטלת כתובתה בין הכל".

ועיין ברא"ש מסכת בבא בתרא פרק ח' סימן נג, הביא מחלוקת מה הדין כשאמר סתמא:

"ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה נוטלתן ונוטלת כתובתה בכתובתה [דף קלח ע"ב] ידה על העליונה, רצתה נוטלתן רצתה כתובתה נוטלת, ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו בחובו ידו על העליונה [רצה נוטלן רצה נוטל את חובו], ומשום דאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו, ודלמא כראוי לו בחובו קאמר, א"ר נחמן אמר לי הונא הא מגי ר' עקיבא היא דדייק לישנא יתירא, דתנן ולא את חבור ולא את הדות ואף על פי שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי ר' עקיבא, וחכמים אומרים אין צריך ליקח לו דרך, ומודה ר' עקיבא בזמן

שאמר חוץ מאלו שאין צריך ליקח לו דרך, אלמא כיון דלא צריך ואמר לטפויי מלתא קאתי, ה"נ כיון דלא צריך ואמר לטפויי מלתא קאתי, וכן הלכתא. פרשב"ם הא דקאמר בבכורתו ידו על העליונה, דהוא הדין נמי אם אומר תנו מאתים זוז לפלוגי בני סתמא ולא אמר בבכורתו דידו על העליונה, כדפרכינן לקמן ודלמא כראוי לו בחובו קאמר, ומשנינן ר' עקיבא היא דדייק לישנא יתירא, אלמא אם לא אמר כראוי, הוה אמינא דבחובו או בבכורתו הוא דיטול מאתים זוז, ולי נראה דודאי אם אמר תנו מאתים זוז לבני בכורי נוטלו בבכורתו מדהזכיר בכורה, וכן לפלוגי בחובו, אבל אם אמר [תנו מאתים זוז] לפלוגי בני סתמא או לפלוגית אשתי מתנה, נתן להם יתר על הראוי להם."

בלשון סתמא יש מחלוקת רשב"ם ורא"ש, דלרשב"ם אין כפילות ולדעת הרא"ש יש כפילות, והובאו שתי דעות הללו בשו"ע, כאשר באבן העזר נפסק ב"א בתרא כדעת הרא"ש ובחו"מ נפסק כדעת הרשב"ם בסתם ובשם י"א כדעת הרא"ש.

עיי' בשולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן קט סעיף ג':

"אם אמר: תנו מנה לאשתי, סתם, יש מי שאומר דידה על העליונה. ויש מי שאומר דהוי מתנה לבד מכתובתה. (ואם אמר בפירוש: תנו לה במתנה, נוטלתן לכולי עלמא לבד מכתובתה) (ריב"ש סי' ת"פ)."

ועיי' באר היטב אבן העזר סימן קט ס"ק ג':

"בח"מ סי' רנ"ג ס"ח הכריע הרמ"א כסברא הראשונה ע"ש ועיי' במהר"ם אלשיך סי' י"ב ובמהרי"ט סי' קי"ב":

ועיי' שולחן ערוך חושן משפט הלכות מתנת שכיב מרע סימן רנג סעיף ח':

"ואם לא אמר לא כראוי לו ולא בבכורתו ולא בכתובתה ולא בחובו, כולם ידם על העליונה. ואפילו בבעל חוב, אם אמר: תנו ק"ק זוז לפלוגי בעל חובי, רצה נוטלן רצה נוטל חובו. ויש חולקין ואומרים שאם אמר סתם: לבני פלוגי, או לאשתי (פלוגי בעל חובי) (טור), מתנה נתן להם יתר על הראוי להם; ואם אמר: לבני בכורי דינו כאילו אמר: בבכורתו, מדהזכיר בכורה. הגה: וסברא הראשונה נראה עיקר."

ועיי' בערוך השולחן חושן משפט סימן רנג סעיף י':

"וי"א שאם אמר סתם לבני פלוגי או לאשתי או לפלוגי והוא בע"ח, כיון שלא הזכיר כלל הירושה והכתובה והחוב אמרינן דנתן להם מתנה יתר על המגיע להם, ואפי' בבן פשוט הדין כן, ולא נצרך היתור לשון דכראוי לו אלא במקום שהזכיר הבכורה והכתובה והחוב, אמנם בבע"ח אם רק הזכיר פלוגי בע"ח אף שלא הזכיר בחובו הוי כאלו הזכיר החוב ואינו נוטל רק החוב, דאל"כ למה היה לו להזכיר בע"ח, דבשלמא בבנו ואשתו לחביבותם הזכירם, אבל לבע"ח לא היה לו לומר רק לפלוגי [סמ"ע], וי"א דאפי' הזכיר בע"ח, כיון שלא אמר בחובו הוי מתנה לבד החוב, וזה שאמר בע"ח הוא רק לסימן מי הוא הפלוגי, ובבן הבכור, כשרק הזכיר לבני בכורי הוה כאלו אמר בבכורתו, דאל"כ למה היה לו להזכיר בכור, לא היה לו לומר רק לבני פלוגי, אלא וודאי דבבכורתו קאמר, ולכן הדין כמקודם דידו על העליונה, ורבינו הרמ"א כתב דסברא ראשונה נראה עיקר ודלא כיש חולקין, וכל אלו הדברים לא נאמרו רק כשלא הזכיר לשון מתנה ולכן אנחנו מסופקים בכוונתו, אבל אם אמר בפירוש אני נותן במתנה ר' זוז לפלוגי בעל חובי או לאשתי, נוטלין זה מלבד המגיע להם."

נקט השו"ע כי בסתמא הלכה כרשב"ם, מיהו בנד"ד לא הוי סתמא אלא כמעין לשון מתנה, וכדברי הריב"ש שהובאו ברמ"א.

ועיין שו"ת הריב"ש סימן תפ בעניין לשון מתנה:

"ואם ישאל השואל הרי הרמב"ן והרשב"א ז"ל הסכימו דדוקא באומר תנו מנה לפלוני בעל חובי או לאשתי הוא דאמרינן רצה נוטלן רצה נוטל חובו, אבל אם אמר בפירוש אני נותן במתנה מנה לאשתי או לפלוני בעל חובי, נוטלן ונוטל חובו, וא"כ בנדרון זה (שהתחייב במזונותיה בתרי אנפין) ג"כ כיון שאנו דנין לשון צוואה זו שהיא מתנה, נאמר דכל שלא תבעה כתובתה יהיו לה מזונות משני צדדין, אחד משום תנאי כתובה ואחד משום מתנה זו, ומשום דתרי כריסי לית לה, נימא שיתן לה מצד אחד מזונות ומצד אחד דמי מזונות, כדאמרי' בפ' הנושא (ק"א:) אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות, י"ל דהתם הוא במי שחייב מעות ונותן מעות, י"ל כיון שפירש שבמתנה נותן, אין הראשונים בכלל, אבל בנדרון זה שהוא חייב כבר במזונותיה והמתנה היא המזונות ההם, הרי הכל הוא על ענין אחד, וי"ל שגם החיוב הראשון נכלל במתנה זו, מדלא כתב לה שהוא נותן לה מזונות אלו מוסף על מזונות הראשונים, כדאמרי' בפ' נערה (מ"ג:) דשתי כתובות אחת של מאתים ואחת של ש', דלא גביא חמש מאות, מדלא כתב לה אוסיפית ליך תלת מאה אמאתן, אף על פי שאם היו שטרי חוב גובה שניהם, כמו שכתב הרב אלפסי ז"ל והסכימו לדעתו כל האחרונים ז"ל, הכא נמי איכא למימר הכי, דמדלא כתב מוסף על המזונות הראשונים, לית לה מזונות אלא מצד אחד, שהראשונים נכללו באלו, אלא שכתב לה מתנה ליפות כחה שלא תאכל בתנאי ב"ד, כדי שלא תפסידם מחמת תביעת הכתובה".

ולעניין נד"ד לכאורה דומה הדבר להתחייבות במזונות בכפל, שהרי הן הסכם הגירושין והן הכתובה העניינם פיצוי על חיי הנישואין.

אך מאידך יש ביניהם הבדל, שבהסכם הגירושין העניין הוא שנותן לה פיצוי על כל שנת נישואין, ואילו הכתובה היא כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ואם היא בכלל הפיצוי, מטרת הכתובה לא הושגה, שכן קלה וקלה היא להוציאה שהרי בכל מקרה חייב בפיצוייה.

סיכום:

כאשר מאן דהו מתחייב חיובים לאשתו טרם נישואיהם, וחיובים אלו עניינם כדרך הכתובה פיצוי עבור שנות הנישואין, ויש בהם תשלום עבור כל שנת נישואין, לאחר הפירוד, ולאחר מכן האישה מתגיירת ועורכים להם חופה ובמעמד החופה מתחייב הבעל בתוספת כתובה בסך מסוים, אומדן הדעת הוא לחייבו בשני החיובים מהטעמים הבאים:

- א. כיוון שמדובר בשני חיובים נפרדים ע"פ הגמ' ושו"ע ורמ"א יש כפל חיובים.
- ב. סברא היא שאדם מתחייב לאשתו חיוב ואח"כ כתובה אין בהם כפל חיוב, שכן הסוגיא במסכת בב"ב עוסקת בחיוב כתובה שלאחריה אדם מתחייב סכום נוסף, ומסתמא כוונתו לפרוע את הכתובה המוטלת עליו ולא להעניק מתנה נוספת, אך בנד"ד שהתחייבות היתה קודם הכתובה, אין אומרים שבכתובה רצה לפרוע לה חוב קודם, שכן חשיבות הכתובה אינה בבחינת פירעון עבור חוב אחר.
- ג. במידה והמתחייב אמיד מסתבר לחייבו בכפל, ובנד"ד שהנתבע בעל אמצעים ואשתו עברה גיור נראה שהתחייב בכפל לכבוד המאמץ להתגייר.
- ד. כאשר יש כתובה לאחר הסכם הממון הכוללים פיצויי נישואין אזרחיים, יש מקום לכאורה לטעון כי הכתובה מחליפה את הפיצוי המצוין בהסכם הממון, אולם בשל כך שהבעל היה מודע להסכם הממון ולחיובי הכתובה ולא פעל באופן משפטי כדי להפקיע או להקפיא את הסכם הממון, על כורחך סבר וקיבל חיוב כפול.

ה. אין מקום לטענה כאילו האישה הודתה בבית המשפט שאין כל תוקף להסכם הממון, שכן הדבר התנהל במסגרת דיון משפטי שבו נטען שעל הנתבע לחלוק עמה את מלוא רכושו, משכך אין בכך הודאה לפטור אלא תביעה מוגדלת שנדחתה ע"י בית המשפט.

ו. הטענה כי בהסכם הוחלט ע"י הצדדים כי אין כל תביעה וטענה היא בוודאי עד מועד אישור הסכם זה, אך טענות מטעמים אחרים שנוצרו לאחר אישור ההסכם, וודאי שלא נכללו בויתור זה.

ג. דין התחייבות כלפי גוי שהתגייר

שמו נאמר שחוב הסכם הגירושין שהיה טרם הגירוש אינו תקף לאחר הגירוש, שכן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ועוד שהורתו של ההסכם בחטא, וכל דאמרה תורה לא תעשה אי עבד לא מהני.

ועיין במסכת בבא מציעא דף עב עמוד א', דיש חיוב לגוי אף לאחר שהתגייר:

"תנו רבנן: ישראל שלוח מעות מן הנכרי ברבית, וזקפן עליו במלוה, ונתגייר, אם קודם שנתגייר זקפן עליו במלוה - גובה את הקרן וגובה את הרבית. ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה - גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית. וכן נכרי שלוח מעות מישראל ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה - גובה את הקרן וגובה את הרבית, אם משנתגייר זקפן עליו במלוה - גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית. רבי יוסי אומר: נכרי שלוח מעות מישראל ברבית - בין כך ובין כך גובה את הקרן וגובה את הרבית. אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא: הלכה כרבי יוסי. אמר רבא: מאי טעמא דרבי יוסי - כדי שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה".

וכ"כ בשולחן ערוך יורה דעה הלכות ריבית סימן קעא סעיף א':

"ישראל שלוח מעות מהעובד כוכבים ברבית וזקפן עליו במלוה, ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה, גובה קרן ורבית. ואם משנתגייר זקפן עליו במלוה, גובה הקרן ולא הרבית. אבל עובד כוכבים שלוח מישראל ברבית וזקף עליו את הרבית במלוה, אף על פי שזקפן עליו אחר שנתגייר, גובה את הקרן ואת הרבית, שלא יאמרו: בשביל מעותיו נתגייר זה, וגובה הישראל ממנו אחר שנתגייר כל מעות הרבית שנתחייב בהם כשהיה עובד כוכבים".

מוכח מכאן, שהתחייבות כלפי נוכרי תקפה גם לאחר שהתגייר.

ולעניין האיסורי - נראה דאין קלב"מ בהסכם הממון עם גויה דאע"פ שקנאים פוגעים בו, אין ההתחייבות בהסכם כנגד מעשה האיסור, אלא על כך שטרחה לשמשו ולשרתו להוציא ולהכניס, לבשל ולקנות, ועיקרו על הטרחה ולא על מעשי האיסור, שאין בהם צורך לפיצוי, וכיוון שאין הם כרוכים בגוף העברה אין בהם קלב"מ.

ד. קיזוז מעשה ידיה ושאר תנאי כתובה

בניגוד לסוגיית כפל חיובים בשל הסכם הממון ובשל הכתובה שניתן לחייב בכפל ע"פ מה שביארנו לעיל, בסוגיה זו יש סתירה מובהקת בין הסכם הממון שבו מוחל הנתבע על חלקו במעשי ידי אשתו (מנישואין אזרחיים), לבין הכתובה, שם נכתב מפורשות כי יש לבעל זכות במעשי ידי האישה ובנכסי מלוג. טענת הנתבע היא, שחוב הכתובה הוא האחרון והיא חייבת לו זכויות אלו, ואילו התובעת טוענת כי הפקדת משכורותיה ע"י הנתבע עצמו בחשבונה הפרטי של התובעת מהווה הוכחה כי הוא מחל בזה על זכויותיו לפי תנאי הכתובה.

על כך ניתן לטעון לזכות הנתבע, כי מחילתו היתה מחילה בטעות, ועתה שיודע הוא את זכויותיו, הוא חפץ לקזז בהן את חוב כתובתה.

אולם לאחר העיון נראה לומר שאין כאן מחילה מכל מין ומכל סוג, אלא כדרכם של בני האלפיון העליון נתן לה הבעל מזונות כשיעור הראוי לו, וכפי שאמרו חז"ל עולה עמו ואינה יורדת, ודרכו של אדם זה היתה להשאיר לה את משכורתה כדין מעה ושאר צרכים בבנות ישראל העושות בו לצרכן.

אם כן אין מדובר במעשי ידיה שלא נלקחו לקופה המשותפת, אלא קצבת מזונותיה למלבושי האישה ולקישוטיה שהיתה מורגלת בהן ושאר מיני טיפוחים כפי שבנות מעמדה מפזרים עליהן בעליהן ממון רב, וכפי מה שמורגל בפי אנשי העולם, שאדם מפגין את עשרו בתכשיטי אשתו. וכבר אמרו חז"ל אישה נאה ודירה נאה וכלים נאים מרחיבים דעתו של אדם, באשר הוא אדם.

יש לציין כי למזונותיה תבעה האישה בבית המשפט כ 12,000 ש"ח לפי רמת החיים שהייתה מורגלת בו, ועוד 4,000 ש"ח להוצאות רכב. מדובר ברמת חיים גבוהה מאד שהורגלה בה האישה בחיי הנישואין, וסביר להניח שממון זה שהותיר בידה היה לצרכיה האישיים.

מעיון בהסכם הממון עולה:

עיין בסעיפים 5.3 וכן 5.4 כל אחד נשאר עם זכויותיו במשכורת קצבה או גמלה.

משמעות הדברים היא שלאישה אין חלק בכספיו השוטפים ובנכסיו של הבעל וכן להיפך. דברים אלו הם ברורים כי האישה, שאין לה חלק בכספי הבעל, במה תיזון, אלא וודאי שניזונת במעשה ידיה והוי כטלי מעשי ידיך במזונותיך.

עיין בשולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן עג סעיף א'-ד', שהאישה זכאית למזונות וכסות לפי רמת החיים של בעלה:

"כסותה כיצד, חייב ליתן לה בגדים הראויים בימות הגשמים ובימות החמה, בפחות שלובשת כל אישה בעלת בית שבאותה המדינה. ואם באותו מקום אין דרך לצאת אישה לשוק עד שיהיה עליה רדיד החופה את כל גופה, נותן לה רדיד הפחות שבכל הרדידין. ובכלל הכסות, שהוא חייב ליתן לה כלי בית ומדור שהיא יושבת בו. ומה הם כלי בית, מטה מוצעת ומפץ (פי' כעין מחצלת) או מחצלת לישיב עליה, וכלי אכילה ושתייה כגון קדרה וקערה וחבית ופך ונר וכוס ובקבוק וכיוצא בהן.

המדור ששוכר לה, בית של ארבע אמות על ארבע אמות, ותהיה רחבה חוצה לו, ויהיה לו בית הכסא חוץ ממנו.

ומחייבין אותו ליתן לה תכשיטיה, כגון בגדי צבעונין להקיף על ראישה ופדחתה, ופוך (פי' כחול שחור) ושרק וכיוצא בהן.

בד"א, בעניי שבִּישְׂרָאֵל. אבל בעשיר, כל דברים הללו נותן לה לפי עשרו."

ועיין בחלקת מחוקק סימן עג ס"ק ג':

"כל דברים הללו נותן לפי עשרו. לשון הרמב"ם ואפי' היה ראוי לקנות לה כלי משי ורקמה וכלי זהב כופין אותו ונותן וכלומר אף ע"פ שהיה אביה עני מ"מ עולה עמו וחייב ליתן לה לפי עשרו":

בנד"ד ללא ספק הן לפי הצהרתו על הכנסה חודשית של 100,000 ש"ח והן לפי טענת האישה שמרוויח 250,000 ש"ח, האישה הייתה ראויה לסכומים לא מבוטלים כמזונות אישה, ויש להניח שבכך שהושארה לה משכורתה היינו למזונותיה, שהרי אין לה חלק ונחלה בהכנסות הבעל לפי הסכם הממון.

היות והצדדים המשיכו לחיות גם לאחר הנישואין כדמו"י ע"פ התווית הסכם הממון, המשכורת לאישה והכנסותיו של הבעל לחשבוננו הפרטי, הרי שסברו וקבלו שכך היא פרשנות הכתובה, והמפורש יעיד על הסתום.

ואף שלמעשה הנתבע הוסיף לה למזונותיה וצרכיה מכספי הכנסותיו, אין היא מחויבת להשיב לו מה שנתן או את מעשי ידיה, כי מה שנתן, בתורת מתנה נתן. ועיין בשו"ע אבן העזר הלכות כתובות סימן פ' סעיף יח בדין מי שמחלה על מזונותיה:

"מי שהתנה עם אשתו שלא יתחייב במזונותיה וכן היא לא תתחייב לו במעשה ידיה, אם אחר כך רצה ונתחייב הוא לתת לה (במתנה) מזונותיה, אין מעשה ידיה שלו. הגה: אישה ששתקה ולא תבעה מזונות ולא מעה כסף, מן הסתם מעשה ידיה עם המותר שלה, ולא אמרינן שמחלה מעשה ידיה (הר"ן); אבל מה שאינו מספיק לה, אין הבעל צריך לשלם לה, דודאי מחלה".

ומקור דברים אלו בשו"ת הריב"ש סימן תפ:

"ולענין הספק השני אם מעשה ידיה ליתומים כיון שזונת מנכסיהם, נראה ג"כ שהדין עם האלמנה, דכיון שאוכלת מכח מתנת בעלה ולא בתקנת חכמים הנה אין מעשה ידיה ליתומים, שהרי מעשה ידיה משום מזונות, ומזונות עיקר ומעשה ידיה משום איבה, כדאיתא בפרק אף על פי (נ"ח:) דמשום האי טעמא אמר רב הונא יכולה אישה שתאמר לבעלה איני נזונת ואיני עושה, וקיי"ל כוותיה כדאפסיק הלכתא בהדיא בפ' שני דייני גזרות (ק"ז:), וכיון דמזוני עיקר, כל שנסתלקה תקנת מזונות נסתלקה תקנת מעשה ידיה, ואם בשביל מתנת בעלה אינה חייבת להן במעשה ידיה, שהרי אפילו לבעלה לא היתה חייבת בענין זה. הגע עצמך, האיש שהתנה עם אשתו שלא יתחייב במזונותיה וכן היא לא תתחייב לו במעשה ידיה, אם אחר כך רצה הוא לתת לה במתנה ונתחייב לה הוא במזונותיה, הנאמר שנתחייב היא ג"כ לו במעשה ידיה, הא ודאי לא, שהרי אינה אוכלת בתקנת חכמים אלא מן הדין מכח המתנה, ובהא ליכא למימר מעשה ידיה שלו משום איבה, דליתיה להאי טעמא אלא כשאוכלת מן התקנה ולא מן הדין, אבל כשאוכלת מן הדין שרצה ליתן לה במתנה, ליכא למימר בה משום איבה, וליכא תקנה בהא מלתא כלל, אלא הרי היא בזה כאישה אחרת דעלמא, וכמו הפוסק עם אשתו לזון את בתה חמש שנים, שאין מעשי ידי הבת שלו, כדאמרינן התם במתני' בפרק הנושא (ק"א:) נשאת יתר עליו הבעל שהוא חייב במזונותיה והם נותנין לה דמי מזונות, ובודאי כיון שנשאת והבעל חייב במזונותיה מעשה ידיה לבעל, ואעפ"כ הם מעלין לה מזונות, וכן מפורש בתוספתא (כתובות פ"י ה"ג) כתב לזון בן אשתו ובת אשתו, לא יאמר להן צאו ועשו מלאכה ואני זן אתכם, אלא הם יושבין והוא מעלה להן מזונות, בנדון זה ג"כ כיון שאוכלת מכח המתנה ולא בתנאי ב"ד מעשה ידיה שלה. זהו מה שנ"ל בזה, ואתה תבחר ולא אני, ושבת וראית בין טעם בריא ובין טעם רזה, כי איש חכם אתה עדיף מנביא וחזזה, עוקר הרים וטוחנן זה בזה, על יושר לבך אמריך ודברריך במשפט תכלכל, ואם יש במה שכתבתי סברא אולי נטתה מדרך השכל, בחרוצות שכלך תדוקנה ותדושנה אדוש, ואת אשר תבחר בו הוא הקדוש. נאום דורש שלומך וטובתך לעולם, אם תדרשנו ימצא לך, סתר פנים לא ישים, ואין כל דבר נעלם, נאמן אהבתך יצחק ב"ר ששת זלה"ה".

ואע"פ שבשעה שנכתב הסכם הממון, לא היה שייך ע"פ ההלכה לא מעשה ידיים ולא מזונות, מיהו כיוון שהסכימו על כך והמשיכו בזה בפועל אחר הנישואין כדמו"י שמעשה ידיה נשארים אצלה ומעשי ידיה שלו, ואין לאישה חלק ונחלה בהם לכל זכות שהיא, ואף הבעל אמיד ביותר, ומשעה שסמך ידיו על ההסכם שאין לאישה כל חלק ונחלה בזכויותיו, ללא ספק סבר ונתן לה בתורת מזונותיה, והוי ממש כדין המוזכר בשו"ע שיש הסכם בין הצדדים, ואע"פ שפרנס אותה

ונתן לה גם משלו וזכות שימוש בכרטיס האשראי הרשום על שמו, הרי יש בכך מתנה, ומעשי ידיה נותרים שלה, שהרי הם ניתנו לה בתורת מזונות.

ועיין בשו"ע אבן העזר הלכות כתובות סימן סט סעיף ד', כאשר היוזמה אינה הדרית אלא מצד האיש או מצד האישה:

"מעשה ידיה כנגד מזונותיה. לפיכך אם אמרה: איני ניזונת ואיני עושה, שומעין לה. הגה: י"א דכל אישה האומרת: איני ניזונת ואיני עושה, נתבטלה התקנה, ואינה יכולה לחזור בה ולומר: אני ניזונת ואני עושה (כ"י בשם הר"ן שכ"כ בשם הרמ"ה). ויש חולקים (ר"י נכ"ג). וכל שאינה ניזונת, אין לה כסות, דהוא בכלל המזונות (שם בהר"ן). אבל הבעל שאמר: איני זנך ואיני נוטל מעשה ידיך, אין שומעין לו. אבל יוכל לומר: צאי מעשה ידיך במזונותיך, ומה שאינו מספיק אשלים לך (הר"ן)".

עובר לעשייתו

- א. הבעל מחויב במלוא הכתובה של התובעת סך 260,000 ש"ח.
- ב. אין לקזז מסכום זה פיצויים שהוסכמו בהסכם ממון או מעשה ידיה או זכויות אחרות המצוינות בכתובה.
- ג. על הבעל להעביר את סכום הכתובה לידי התובעת תוך 60 יום ממועד חתימת החלטה זו.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ג באייר התשפ"ג (14/05/2023).

הרב איתן זן בר

הרב שלמה שושן

הרב חיים בזק – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה

חיים בזק, שלמה שושן, איתן זן בר